

8-ik szám. Február 24. 1867.

HAZÁNK

S A

KÜLFÖLD.

Szépirodalmi, ismeretterjesztő és társaséleti
KÉPES HETI KÖZLÖNY.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

SZERKESZTŐ-TULAJDONOS:
SZOKOLY VIKTOR.

KIADÓ:
EMICH GUSZTÁV.

A képeket kitünőbb művészeink rajzolják s metszi R U S Z K.

Előfizetési föltételek:

Pestre vagy vidékre, postai küldéssel vagy házhoz hordással,

egész évre	6 frt — kr.
félévre	3 frt — „
negyedévre	1 frt 50 „

Előfizethetni minden postahivatalnál.

Hirdetmények díja: 3 hasábos petitsor egyszeri hirdetésnél 5 uj kr. Bélyegdíj külön 30 uj kr.

Az előfizetések s a hirdetményi illetékek a kiadóhivatalba (Barátok-tere 7-dik sz.)
a kéziratok pedig a lap szerkesztőségéhez (Dohány-utca 1-ső sz.) bérmentes
levelekben intézendők.

PEST, 1867.

NYOMATOTT EMICH GUSZTÁV
M. AKAD. NYOMDÁSNÁL.

TARTALOM.

Cikkek: „Pákh Albert.“ — „Hej csererdő, csererdő...“ (Költ.) *Szeberényi Lajostól.* — „A szörnyű titok.“ *Vadnai Károlytól.* — „A pesti kereskedelmi kórház.“ *Liptay Páltól.* — „A meghűlésről.“ *Dr. Wieneről.* — „A zarándi havasok és lakói.“ *Nemes Ödöntől.* — „Prédikáló gyermek Rómában.“ — „Besztercebánya városának rendőri és öltöny-szabályai 1723-ik évről.“ *Libertinyi Guasztától.* — „Egy földalatti te-

rem Szentgyörgyön.“ *Vollivér Sándortól.* — „Egy hét története.“ *Vadnai Károlytól.* — „Vegyes közlemények.“ — „Ujdonságok.“ — „Irodalom.“ — „Zeneművek.“ — „Szerkesztői üzenetek.“

Képek: „Pákh Albert.“ — „A pesti keresk. kórház.“ (Rajz. *Liptay.*) — „Zarándi tájkép.“ (Rajz. *Greguss János.*) — „Prédikáló gyermek Rómában.“ — „Képtalány.“

Ujdonságok.

— (A magyar alkotmányt helyreállító k. leiratot) a képviselőház febr. 18-dikai ülésén olvasták föl. Az országszerte örömet okozott okirat így hangzik:

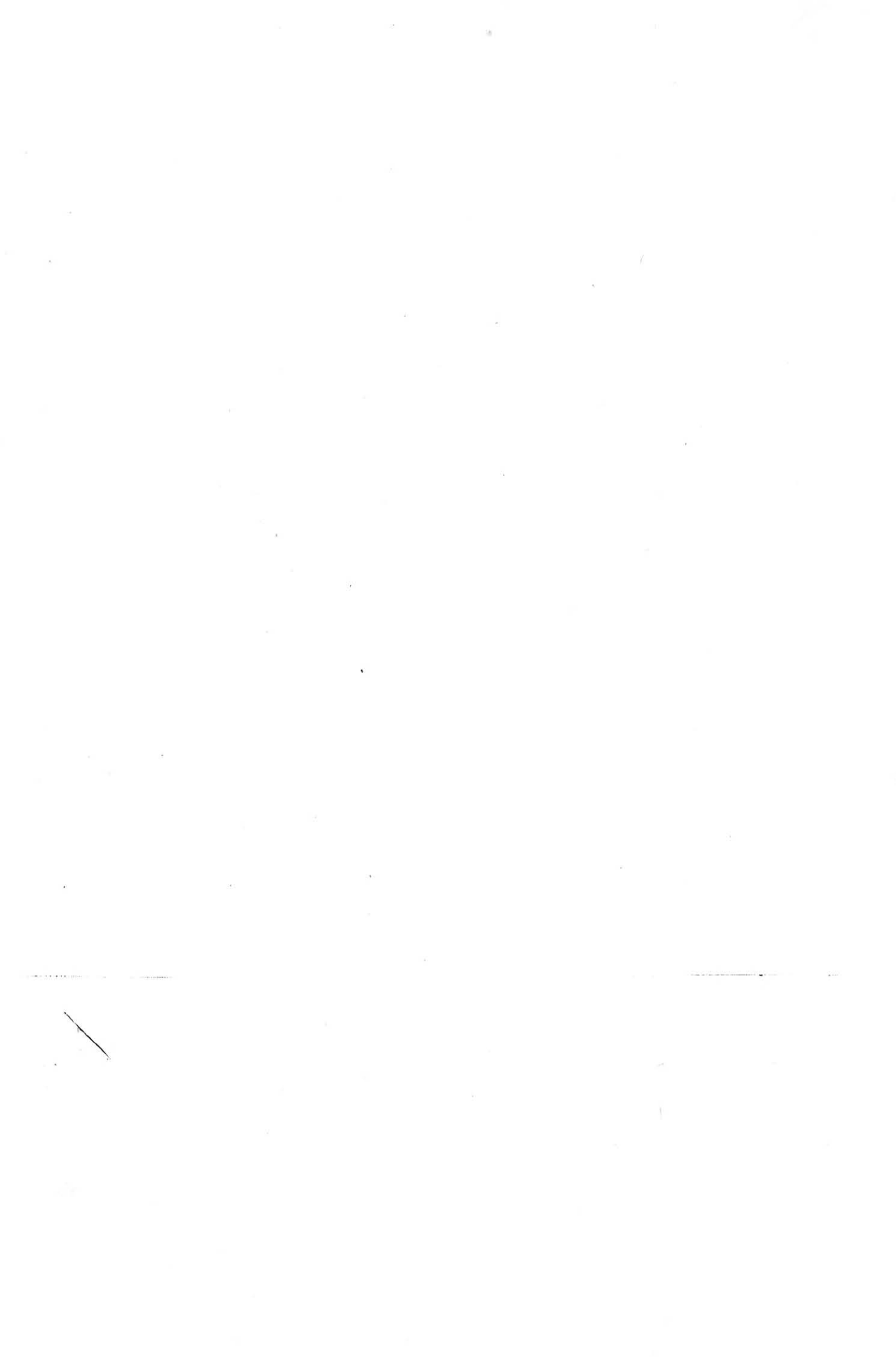
Kedvelt Hiveink! Az országosan egybegyült főrendek és képviselők f. é. Boldogasszony-hó 17-én kelt legalázatosabb feliratukban foglalt azon kérését, hogy a vérendszer törvényhozói befolyásukkal állapíttassék meg, annál szívesebben teljesítjük, minthogy az e részbeni javaslatot már mult évi karácsony hó 28-kán hadügyminiszterünkhez bocsátott kéziratunkkal alkotmányos tárgyalásra utaltuk, és a felmerült aggályok eloszlatásául ezennel is nyilvánítjuk, hogy az érintett javaslat tárgyalását és törvényerejű végelhatározását az országos főrendek és képviselők közreműködésével kívánjuk eszközölni. — De a birodalom biztonsága okvetlenül igényli az utóbbi hadjárat által hadseregünk soraiban támadt hézagok betöltését ép úgy, mint az eddigi vérendszer gyökere átalakítását. Az európai hatalmasságok részint már eszközölsébe vett, részint közelálló hasonnemű intézkedéseik mellözhetlenné teszik saját vérendszerünk oly módosítását, mely az állam pénzerejének kellő kimélete mellett a véderő fokozott mérvbeni kifejlesztését lehetővé tegye. — Összes népeink biztonsága iránti atyai gondoskodás vezérelt tehát, midőn a mult évi karácsonyhó 28-kán közzétett rendeletünkben a hadkiegészítést oly módon céloztuk foganatba vétetni, mely az eddig fennállott rendszerből az átmenetet könnyíteni, s a megállapítandó új rendszer életbeléptetését előkészíteni képes legyen. — Midőn az országos főrendek és képviselők e rendelet felfüggesztését kérnék, a történelem példára utalva, felemlítik, miszerint Magyarország mindig kész vala e téren a kor igényeinek megfelelő változásokat eszközölni, és királyi trónunkat minden fenyegető vesz ellen megoltalmazni. — Méltányló kegyelettel ismerjük el Mi is ama hazafini készséget, melylyel őseik a veszély perceiben mindig tántoríthatlan hűséggel siettek a fenyegetett trón és birodalom védelmére. Annál inkább készek vagyunk tehát feliratukban foglalt kérélmüket teljesíteni, mert a multak e lelkesítő emlékeiből lehetetlen azon reményt nem merítenünk, hogy az ősök utánzásra méltó erényei a jelen nemzedékre is átszállottak, s mert ennél fogva meg vagyunk győződve, hogy az országos főrendek és képviselők, számba véve a helyzetnek saját érdekeiket is kiválólag érintő komolyságát, atyai szándékainkat egész őszinteséggel támogatni, s a mit a trón és a birodalom biztonsága igényel, önként teljesíteni fogják. — Az országos főrendek és képviselők fennírtott legalázatosabb feliratukban megújítják az alkotmány tetteges helyreállítása iránt ismételve előzetesen kelt kérélmüket, s ezáltal a sürgető szükség elutasíthatatlan követelményeivel is indokolják. — Tudjuk és érezzük mi is, hogy az általunk megkezdett kiegyenlítési és békítési mű befejezésre vár; érezzük, hogy a kölcsönös jogalapon, melyen az e részbeni tárgyalások megindultak, elméletileg megállapodnunk nem szabad, hanem hogy azon a gyakorlati alkalmazásban is egyetértéleg tovább haladnunk szükséges. — E kölcsönös jogalap kifolyásaként pedig egyrészt a birodalom fennmaradásának biztosítását, és az erre vonatkozó viszonyok rendezését, más részt a magyar alkotmány helyreállítását tekintjük. — Trónbeszédünkben szintegy, mint későbbi leiratainkban teljes őszinteséggel feltártuk atyai keblünket, nyíltan kijelöltük azon kételyeket és nehézségeket, melyek a kölcsönös kiegyezést eddig késleltették. — Az országosan egybegyült főrendek és képviselők legalázatosabb felirataikban méltánylandó készséggel tüzték feladatukul e kételyek eloszlatását. — Ismételve kijelenték, hogy a birodalom biztonságát veszélyeztetni, fennállását kockáztatni nem akarják, sőt lehetetlen akarniok, hogy azon támasz, melyet a közös biztonság érdekében kölcsönösen nyújtanak és várnak, erős támasz lenni

megszünjék. — Ismételve biztosítottak arról, hogy a közös ügyekre s azok mikénti kezelésére nézve oly javaslatot fognak elélni terjeszteni, mely a birodalom életfeltételeinek megfelelően; hogy az 1848-ik évi törvények némely szabványainak általunk kívánt s felelős magyar miniszteriumunk utján előterjesztendő módosítását haladéktalanul tanácskozás alá veendik, hogy a társországok jogosult igényei iránt méltányos figyelemmel lesznek, s hogy az átmeneti nehézségek elhárítására szükséges intézkedésekről gondoskodni fognak. — A magyar országgyűlésnek e komoly, higgadt és ünnepélyes kijelentésével szemközt, kell, hogy aggodalmaink megszünjenek, *minél fogva örömmel ragadjuk meg az alkalmat, hogy Magyarország alkotmányát helyreállítsuk s e célból a magyar felelős miniszteri kormányt megalakítsuk.* — E szilárd elkötelezésünk zálogául kedvelt hívünk, nagyságos és tekintetes csikszentkirályi és krasznahorkai gróf *Andrássy Gyulát egyuttal miniszterelnökül kinevezzük, megbízván őt, hogy a kormány alakítása iránti javaslatát Hozzánk haladéktalanul felterjessze.* — A midőn ez által elhárítjuk azon akadályt, mely az országos főrendek és képviselők törvényhozási működésének eddig utjában állott, másrészt politikai bölcseségükbe fektetett őszinte bizalmunknál fogva elvárjuk, hogy készséggel és tetteleg is teljesítendik mindazt, a mit felirataikban a kiegyenlítésnek olyképeni eszközölsére felajánlottak, miszerint az a *pragmatica sauctio* céljainak biztosítása s a kölcsönös érdekek kiegyeztetése által tartós és maradó mű legyen. — Elvárjuk ezt annál inkább, mert feliratainkban ismételve kijelentettük, hogy nem fognak politikai lehetetlenséget kívánni, s magyar felelős kormányuknak a közigazgatás mindazon ágaiban, a melyek tetteges átvétele és rendezése több időt és nagy óvatosságot igényel, megadandják azon kivételes felhatalmazást és segédeszközöket, melyek nélkül a kibontakozás számos és komoly nehézségeinek elhárítása a lehetetlenségek közé tartoznék. — Elvárjuk végre, hogy valamint Mi szilárdul el vagyunk határozva az ország alkotmányát minden megtámadás ellen oltalmazni és sértetlenül fenntartani, úgy Magyarország hű népei ezental is erős támaszai lesznek királyi székünknek és vesz idején elszánt védői mind a magyar szent korona országai, mind pedig a birodalom területi épségének. Kelt sat. Ferencz József m. k. Károlyi László. Barthos János.

—v— (*Magyarország 1841¹/₈-diki nádora, István főherceg*) e hó 19-dikén Montenonban, melynek enyhe éghajlata alatt javulást keresett, hosszas szenvedés után, élte 48-dik évben elhunyt. István nádor szülőhazájából, Magyarországból távozván, az osztrák birodalom határán kívül, a nasszaui hercegségben, anyjától örökölt schaumburgi birtokán nagy elvonultsággal élt, távol minden politikától. Főszórakozást természetudományi, leginkább mineralogiai szakban keresett és talált. Utóbbi éveiben életemészti mellhaj lepte meg, s ennek lön áldozatává. Magyarország lakóit fájdalmasan érinti a halálhír, mely földalmat megosztjuk az elhunyt testvéreivel: József főherceggel és a belga nemzet lelkes királynéjával, Máriával.

— (*Bartakovics Béla egri érsek*) az alkotmány visszaállítása alkalmából főegyházmegyéje egész területén hála-istentiszteleteket rendelt tartani.

* (*Deák Ferenc*) a tisztelet sokféle kitüntető nyilvánulásaiiban részesült a mult héten. Pestváros

Harmadik évi folyam.

8. szám.

Február 24. 1867.

P á k h A l b e r t.

A nem váratlanul, de mégis az irodalom és közönség mély fájdalomára korán elhunyt férfi írói jellemrajzát mult számunk hozta Vadnai tollából, az „Egy hét történetében.” — Ezuttal tehát, midőn bemutatjuk

hosszu, kimerítő testi szenvedésről, de egyszersmind eleven szellemről tanuskodó arevónásait, már csak életirata száraz vázlatait közölhetjük még. Ha azonban igaz, hogy minden ember önmaga, már életében készíti saját emlékszeret, — ha tettei, működése azon kövek, melyekből azt össze kell raknia: akkor épen ez alkalommal nem lehet hiu dolog azon életadatait felsorolnunk, melynek összlege irodalmunk történetében — szellemi harcaink ezen Wallhallájában — mint határozott alakot nyert emlék, diszes helyet foglal el.

Pákh Albert Rozsnyón született, 1823-ban, hol

atyja evang. lelkész vala. Midőn ezen derék pap Iglón lakott, egyik föladatává tüzte ki a mindig magyar szellemü Szepességet nyelvére nézve is magyarosítani. Albert atyja 1848-ban superintendenssé lett, s

mert hazája ügyét szerette s a melletti működött, azért börtönre vették, konyerétől őt és családját megfoszták. A szegény pap szerzeményei legdrágább kincsét: műveltség után sóvárgást, szilárd lelkiületet s lángoló hazaszeretettel hagyott örökségül fiának, s hogy ez el nem pazarlá, de sőt gyarapítá a becses hagyományt, mindnyájunk előtt nyílt élete mutatja.

Neveltetése első elemeit az apai háznál nyerte, s

később, hogy iskolai tanulmányokon kívül világtapasztalatot is szerezzen, elébb Rozsnyón, aztán Miskolcon, Iglón, Lőcsén, Sopronban és Debrecenben tanult, bevégezvén mind a hit-

Pákh Albert.

mind a jogtudományi osztályokat. — Irodalmi pályára lépni, kétségkívül sopronyi viszonyai ösztönözték, hol a nagynevű Kis János superintendens által 1790-ben alapított „önképző magyar társaság“ vala, melynek titkárául s írott lapja szerkesztőjeül Pákh Albertet választották meg. Itt ismerkedett meg Pákh Petőfivel is, mely ismeretség később Debrecenben barátsággá fejlődött ki közöttük. Ez időben Petőfi színészkedett — mondja Vadnai Pákh életiratában, — s abban a balhitben élt, hogy jó színész. A nyugodt itéletű Pákh ki akarta ábrándítani, s néha éles megjegyzéseket tön, melyekért az izgékony költő annyira megharagudott, hogy akkor írta hozzá e verset: „Isten veled te elpártolt barát.“ Mások más okot mondanak; akármi lett légyen Petőfi-nek oka ily haragos kitörésre, Pákh Albert a legszeretetre méltóbb kedélyességgel boszulta meg magát, Garay „Kont“-járára az akkor híressé lett „Csont“ paródiát írván, egy „kóbor színészlől.“ Ez összezőrdülés azonban nem vált haraggá, sőt utána még jobban szerették egymást. De válniok kellett, Petőfi egy vándor-társulattal Létára ment, Pákh pedig Pestre, hogy az ügyvédi vizsgálatot letegye. Le is tette jelesül, de azért ügyvéd nem vált belőle soha.

Írói pályája tehát Sopronyban, az írott lapban, s aztán egy, Kiss superintendensre írt versével és Petőfire célzó paródiájával kezdődött; törekvése azonban határozottabb alakot kezdett nyerni *Kaján Abel* álnév alatt írt egészséges humoru életképeiben, a mi figyelmet ébresztett iránta. Ekkor történt, hogy Kossúth „Pesti Hirlap“-ját az akkor szintén igen fiatal Csengery Antal vette át, s e lapnál Pákh lett az újdonsági rovat vezetője, s mint ilyen, az általa kezelt részt csakhamar köz-

kedvességüvé tette, s azért ugyszólván ő az, a ki ezen rovatot mai alakjában megalapította.

Hogy tagja volt a „tizek szövetségének“ is, ezt csak futólag említjük meg, minthogy ezen, nem praktikus szövetség, semmi nyomot sem hagyott maga után.

Az 1848-diki események idején távol volt hazájától, mert megtámadott egészsége gyökeres orvoslása végett Gräfenbergbe kellett mennie, honnan csak 1850-ben tért vissza Pestre. Itt többnyire ágyban fekvé szerkesztette, s egyrészen írta is az „Ujabbkori ismeretek tárát“ és 1853-ban a szintén jeles „Szépirodalmi lapokat,“ melynek azonban kellő pártolás hiányában csakhamar meg kellett szünnie. E helyett azonban nemsokára életbe lépteté a „*Vasárnapi Ujságot*“, mely lap hazánkban, az ismeretek népszerű terjesztése útján, mondhatni uttörő vala, s mely lap az anyagi, szellemi elnyomatás korszakában népünk művelésére, az ismeretek megkedvelésére, az olvasásvágy fölgerjesztésére oly szolgálatokat tön, melyeket még előtte egyetlen más lap sem.

Pákhnak legfőbb irodalmi érdeme kétségkívül a „*Vasárnapi Ujság*“ megalapítása és szerkesztése vala, s ha irodalmi munkássága csupán csak ezen kezdődik s végződik, műveltségtörténetünkben ezzel is méltó helyet viv ki magának.

S a mily nemes uton járt egész életében, oly szépen is halt meg. A hős harctéren óhajtja bevégezni életét, — s Pákh mint vezér, még utolsó órájában is szerkesztői utasításokat adott embe-reinek. A világosság fáklyáját lobogtatva esett el, . . . de azért ügyének győznie kell, mert már ezreket meg ezreket hódított meg, s mert utódai az elejtett fegyvert szent ereklye gyanánt veszik föl.

Hej csererdő, csererdő. . . .

(Morva népdal.)

Hej csererdő, csererdő,
Alatta nyirfa-erdő,
Az alatt meg kedvesem,
Ott zokog keservesen.

Mi lelt, szivem, mi bajod,
Hogy könyeid hullatod?
Nem aludtál eleget,
Vagy az anyád szidott meg?

Aludtam én eleget,
Az anyám sem szidott meg,
Zöld koszorú sítatom,
Hogy meg nem találhatom.

Szépen megy egymás után
Táncra mind a többi leány;
Én meg szegény elhagyott,
Kis fiut ápolgatok.

Szeberényi Lajos.

A szörnyű titok.

— Egy fiatal nő levele. —

Vadnai Károlytól.

... Azt írod, kedves barátnóm, hogy egészen kétségbe vagy esve, s csak jársz kelsz — mint egy árnyék — szobáidban, a hol még két hét előtt oly boldog valál, s egyre siratod elvesztett nyugalmadat!

Egyszer volt egy nympaha, ki ijedtében forrássá változott. Vigyázz, nehogy te légy a második. A te szelid kék szemeidhez a mosolygás illik, nem a könyvek árja.

Képzelem, hogy e szavak mily rosszúl fognak esni a te érzékeny szívednek! Te vigaszt, részvétet keressz nálam, s én gúnyos megjegyzésekkel felelek, s ijesztgetlek vén mesék rémtörténeteivel.

De nem tudok egyebet tenni, miután féltetek. Féltetek a legrosszabbtól, a *nevetségéstől*. És még ha a világ nevetne csak! de ha egyszer omló könyeidet magad és férjed együtt nevetitek ki — óh kedvesem, el sem képzeled, mily önmegalázott szégyenteljes állapot az!

Ettől akarlak megóvni.

Lássuk tehát, mily méregesöpp vegyült örömteljes életedbe!

Férjed, ki igen szeretetreméltó, de kissé tán túlkomoly férfi, mint az ügyvédek többnyire, egy nap elúszik, s pár hétig távol marad. Te unatkozol, s egy szerencsétlen órában eszedbe jut, hogy betekintesz asztalfiókjába. Persze azok teli vannak unalmas, száraz okiratokkal, szerződésekkel, nyugtákkal és hivatalos levelekkel, de ime, közöttük az egyik fiók legbelsőbb szögletében egyszer csak megpillantod azt a rettenetes bűnemléket, a minőről még nem is álmodál.

Mi az?

Egy száraz kis virágbokréta, atkóttve piros szaggal.

Nézed, s a mint nézed, köny szökik szemeidbe. Valamit gondolsz, s aztán — mivel időd van — mindig többet gondolsz hozzá. Azok a virágok, a mig éltek, a világon a legártatlanabbak lehetek, valószínűleg ibolyák, szegfűk és verbénák, s te most, a midőn elhervadtak, mégis a legöldöklőbb mérget szívod belőlük. Egyszer csak azt veszed észre, hogy ezek a virágok susognak, s valamennyi azt susogja: „ő nem szeret téged igazán!“ s te rögtön elhiszed, s azt kérdezed: nincs-e rá elég okod? Ha igazán szeretne: akkor nem tartotta volna meg nőtlenségének e könnyelmű emléket, hanem elégette volna, a mint te is elégetéd

leánykori ábrándaidnak valamennyi ereklyéjét, pedig azok bizony elég ártatlanok valának! Mindig tovább haladsz, mert ragad valami, a — képzelődés, melynek csodálatos kedve van néha a kék eget is feketére festeni, s kancsal szemével sohasem néz a mosolygó virágra, hanem annak árnyékára, mely sötét.

Úgy van kedvesem, mi, fiatal nők, többnyire a vén Polonius egyenes ivadékai vagyunk, s a szétfosló felhőkben gyakran látunk hosszúkörmű rémeket.

Bizonyos vagyok benne, hogy ha férjed, kinek egyetlen hibája, hogy szerelmét nem tudja mindig ajkain hordani, azóta haza tért, a rém nálad is szétfoslott, mert csak lenge felhő vala. Képzelem, hogy könyekkel, szemrehányásokkal és ama borzasztó virágbokrétával vártad, s neki csak egy pár szóra volt szüksége, hogy könyeidből mosoly, szemrehányásaidból bocsánatkérés legyen, s ama borzasztó virágbokréta pedig nem egyéb, mint szégyenkedésed emléke.

De óhajtom, vajha ne tért volna még haza, hogy időd legyen e virágbokrétát csöndesen, szó nélkül visszatenni helyére, aztán nem gondolni rá soha, és nem beszélni róla.

Végy példát egy szerető barátnődön, ki egykor hasonló ok miatt hasonlóan szenvedett, és pirulás közt bánta meg, hogy képzelgéseit valónak vette, s elhatározá, hogy soha sem tekint be többé kedves jó férjének asztalfiókjába.

Elmondom neked e történetet röviden, s legelőbb is bevallom, hogy hősnője — magam valék. Szolgáljon ez mentségemül, hogy a te érzékeny könyeidre tréfás vidámsággal felelek; sőt azon a gyér jogon, hogy fejkötőm épen másfél évvel idősebb, mint a tied, mely neked — közbevetőleg legyen mondva — mindig oly csinosan áll, még oly böles és unalmasan komoly tanácsokat is merek osztogatni, mint egy tapasztalt anyóka.

Te a legjobban tudod kedvesem, mily boldoggá tett engem Gyulám szerelme. Megvallom neked négy szem közt, hogy nemcsak szívem, de női hiúságom is úszott az örömben. Elismerem, hogy ő a tizenhatéves fiatal lánykák szemében nem valami különösen szép férfi, de jó kifejezésű arca, férfias modora és művelt esze többet érnek minden múltó szépségnél. E mellett az én hiúságomnak egészen is más valami hízelt. Megnyerni

egy oly fiatal férfi mély vonzalmát, ki a szép, magas és eszményi imádásában növekedett föl, ki látta a nagymesterek valamennyi madonnáját és Vénuszát, ki egykor Nápolyban a tarantellát, a Sierrák közt a „tandangót“ a legégőbb fekete szemű nőkkel táncolá, kinék egész fiatalsága költői ábrándok és alkotások közt folyt le, — hidd el, kedves barátnóm, ez igen jól eshetik egy fiatal lány szívének.

De házasságunk harmadik havában, midőn egy reggel tükröm igen halaványnak mutatott, egyszerre csak egy hóbortos kérdés keletkezett bennem :

— Vajjon ő, ki mindig a legmagasabb szépet látja lelki szemeivel, és törekszik festeni esetjével, szerethet-e igazán és tartósan engem, a ki — ha e tükör nem rágalmaz — nem vagyok több, mint csinos.

Még az nap, midőn lelkesülten mutogatá egy album szépeit, — gondolom a francia nagy század könnyelmű királynőit a szalonban és a színpadokon, — elárúltam ez aggodalmamat. Ő így szólt :

— Kis bohóm! nem is tudod, hogy te a legszebb nő vagy a világon, miután a legjobb vagy. A szépet csak az eset vagy vésű keresi, a szívnek jószág kell.

Átölelt és én megnyugodtam.

De nemsokára valami gonosz szellem ismét nem hagyott békén.

Férjem nagy fénykép-albumában volt egy fiatal női arckép, melyet ő sokszor dicsért. Képzeld, mit mondott.

— Ez az élő lény szebb arccal bír, mint mindazon szent szűzek, melyeket valaha képirók teremtettek a vásznon. Ha Rafáel korunkban fes-

tette volna sistöi madonnáját, kétségem se lesz felőle, hogy a térdelő Borbálát e leányról másolta. Épen oly szelid, tiszta vonások, ragyogó magas homlok, kecses gyöngédség, finom orr és sugar alak.

— S ismered te ezt a lányt? — kérdém mosolyogva, s egy kissé irigykedve.

— Gyakran láttam,

— S most is látod?

— Néha.

— Oly nagyon dicséred, hogy szinte szeretném, ha soha se látnád.

— Miért kedvesem? Ránk nézve a szépség csupán anyag, melyből dolgozunk. Ha én egy nőt szépnak találok, az nem jelent többet, mintha azt egy virágra, élőfára vagy szoborra mondanám.

Mégis, midőn szobámba menék, s tükröm elé álltam, valami nehéz súly ereszkedett szívemre. El kellett ismernem, hogy én nem nagyon hasonlítok a térdelő Borbálához, mert homlokom nem magas, orrom valamivel finomabb is lehetne, s arcóm kifejezése inkább pajzán, mint szeliden kecses.

Nem nyughattam, s néhány nap múlva megkérdeztem nevét.

— Millner Adélnak hívják!

Nem tudom miért, de ennek a szegény leánynak egyszeribe nagy ellensége lettem. Irigyeltem magas homlokát, finom orrát, lenge termetét, sőt még nevét is, (igazán nem tudom, hogy szülőim mint is keresztelhetének engem Fánninak; nemde igen közönséges név?) De ha irigyeltem is őt, nagyon szerettem volna látni.

(Folyt. köv.)

A pesti kereskedelmi kórház.

A emberiségnek nincs és nem lehet szebb, nemesebb föladata, mint célul tüzni ki magának beteg s szenvedő embertársakon, áldozatkésséggel azon munkálkodni, hogy ezeknek kellő helyiségben ápolást, ellátást, gyógyulást, és ehhez reményt nyújthasson. Hogy az ily tett és jótékonsági szellem mily eredményeket szül, azt elegendő van alkalmunk a jelen korszakban tapasztalni.

Jelen sorainkban is ily jótékonság által emelt intézet rajzát és leírását ösmertetjük. Ez csak a társadalom egyik részének áldozatkéssége s buzgó adakozása folytán épült, mi rövid időn oly összeget eredményezett, hogy terve kiviteléhez hozzá kezdhették. S e szép intézet létrehozója a „Pesti kereskedelmi testület.“

Amā jótékony szellem folytán, mely a helybeli nagykereskedők és kereskedelmi testület tagjai közt uralkodott, közadakozás útján egy havi rövid idő alatt mint alapítványi tőke: 29,267 ft. gyűlt össze. Fölbátoritva ezen kedvező eredmény által, melynek szerencsés sikeréhez a fáradhatatlan, s minden emeltyűket mozgásba hozó, akkori ideigl. igazgató Kanitz Emanuel, valamint Nádossy István és Frölich Frigyes nagykereskedők buzgalma nem kevésbé járult, közakarattal elhatározottat egy kereskedelmi kórházat felállítani, s az mint „Pesti keresk. nyugdíj- és betegápoló intézet“ 1846-ban életbe is lépett.

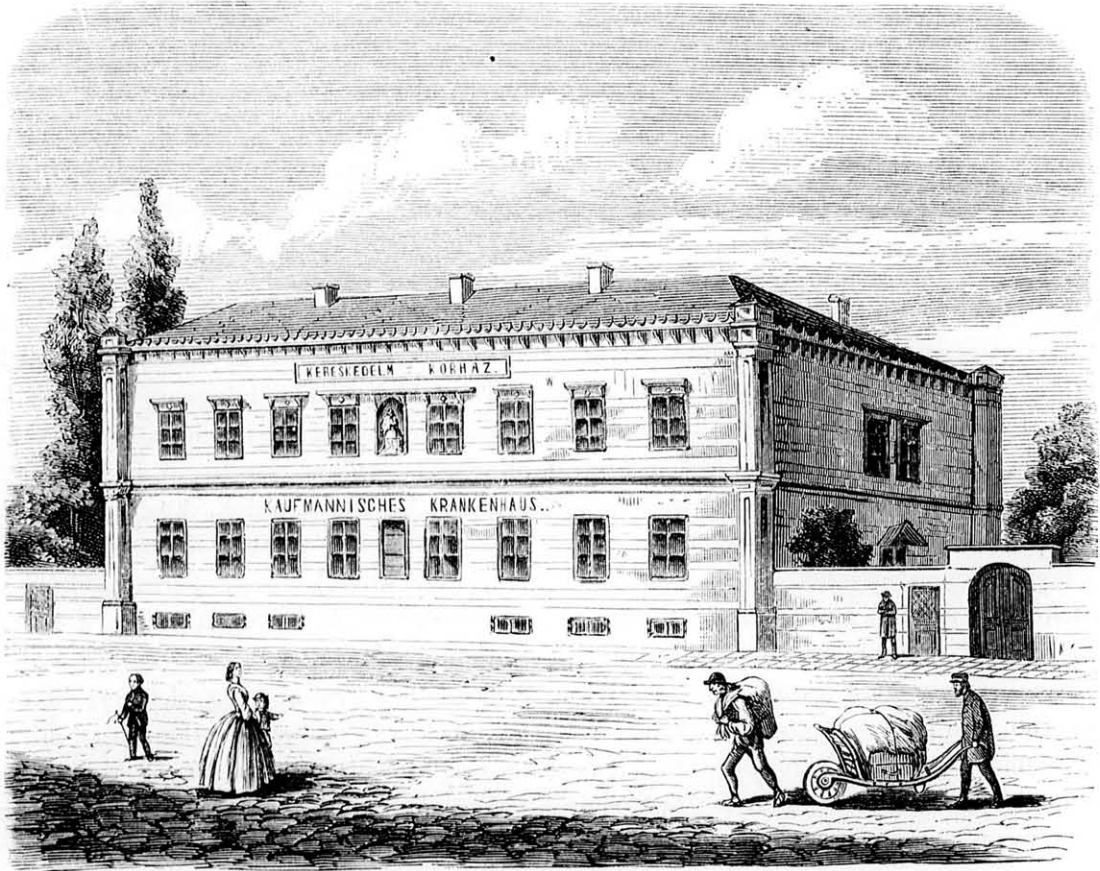
Mi itt csak a kórházról akarván szólni, mellözük a nyugdíj-intézetet, melybe már nem vétetnek

föl tagok. Már a következő évben — 1847 — megkezdék az építést, Pollák Ágoston terve szerint. Ezen emeletes, csinos külsejű és célszerűen berendezett épület, a Teréz külváros hársfa-utcájában, 2-ik szám alatt fekszik. Megnyílt 1848. május 1-jén, beteg egyleti tagok fölvételére.

A berendezés igen célirányos. A mint néhány lépcsőn felmegyünk, hosszu s tág folyosóba jutunk, innen nyílnak be balra a másod-orvos lakosztálya, az intézeti iroda és az ülés-terem; jobbra a kórházi gondnok, a kapus lakosztályai és a konyha; ugyanítt van kifüggesztve a kint levő beteg tagok névsora. Innen, az emeletre tág s világos lépcső vezet föl. Itt 12 szoba van kényelmesen és

Jelenlegi gondnok Regenhardt Jakab, ki már az alapításnál is tettelesen részt vett, és ki a megnyitás óta vezeti az intézet ügyeit. Ő igen szives, tiszteletre méltó öreg ur, ki nyájasságával minden betegnek tud vigasztalást nyújtani; résztvevőleg tudakozódik a betegek netáni hiányairól; a betegek őt valódi atyjuknak tartják, mivel gondoskodása a legkisebbre is kiterjed. Soha sem mulasztja el még éjjél után is megtekinteni: vajjon nem maradt-e valamely ablak nyitva, nehogy kedves betegei magukat meghűthessék. Ismeri őt az egész kereskedelmi ifjuság s mindenki csak tisztelettel és szeretettel említi nevét.

A fölvett beteg tagok a fő és másod-orvos

A pesti keresk. kórház. (Rajz. Liptay.)

célszerűen bebutorozva. Vannak szobák egy és két ágyal s ugyanítt van a szerkamra is. A betegek szolgálatára két betegápoló van rendelve, kiknek kötelessége a beteg kívánatait teljesíteni, ha azok az orvos rendeletével nem ellenkeznek. Mindenítt a legnagyobb rend és tisztaság uralkodik, mi az ily intézetnél egyik fő szükség. A pincehelyiségben vannak: a házmester lakása, a halotti kamra, a boncterem és a fakamrák. Az épület mögött tágas, díszes kert terül el, mely a lábadozóknak kedves üdülési és séta helyül kínálkozik.

Az intézet minden házi és gazdasági ügyét a gondnok kezeli, ki az intézetben lakván, legjobban tudja azokat elintézni.

gyógykezelése alatt állanak; a másod-orvos az intézetben lakik.

A fölvett beteg — foglalkozás- és valláskülönbőség nélkül — figyelmes ápolásban részesül. Szórakozásra és mulatságra szolgál több napi- és élelappal, valamint a 300—400 kötetből álló intézeti könyvtár, magyar, német és francia nyelven.

Az egyleti tagok 4 ft 20 kr. fölvételi díjt fizetnek évenként. Ez összeg oly csekély azon nagy jótéteményhez képest, melyet az intézet nyújt, hogy azt csak az tapasztalhatja voltaképen, ki ez intézet jótékonyágát csak egyszer is igénybe vette. Fölvétetnek vendégtagok is, kik csekély napi díjért ugyanazon ellátásban részesülnek, mint az

egyleti tagok. Ily vendégtag volt az intézetben Remellay Gusztáv is, a ki végperceiben enyhét és gyógyulást itt keresett, de baja gyógyíthatlan lévén, ugyanitt 1866. ápril 1-jén meghalt.

A kórház élén egy elnök, három igazgató és 48 választmányi tag áll.

A fővárosi kereskedelmi ifjaknak — kik több-

nyire vidékiek és így hazulról távol vannak, — ez intézet megbecsülhetetlen jótétemény, s méltán példányul vehetnék azt nagyobb vidéki városaink is, annyival inkább, mert tudunkkal csak Debrecenben és Aradon van ilyen célú jótékony intézet.

Liptay Pál.

A meghülésről.

A test belső melege oly, a kül légmérséktől független életművelet eredménye, mely a dél vagy a jégsarki lakók ereiben mindenkor egyenlő marad. Égaljunk légminőségében, mely a vér hőfokát majd soha sem éri el, a test a levegőbe mindig hőséget ad ki, mint a kályha a téli szobában; szobáinkat fűtjük, testünket ruhákkal takargatjuk, hogy ezen belső meleg elpárolgását minél inkább akadályozzuk; a ruha alatt a bőr nedvessé válik, a homlokon izzadság tör ki, a belső élegülésnek nedves terménye a bőr likaacsain át keres magának utat kifelé; ha most valamely testrészt az azt fedő ruházattól megfosztunk, az izzadság elpárolog, a nedvesség a belső meleg által légalakuvá válik és a fedetlen testrészt ezen melegtől megfosztja: így támad a hideg érzete; legkellemetlenebb ez, ha rögtön nagyobb légvonatnak tesszük ki magunkat, s ezt nem a hidegebb levegő, hanem a nagyobb fokú elpárolgás okozza.

A léghőmérő a legnagyobb légvonatban sem mutatja a higanyoszlop süllyedését, de ha golyóját pamuttal tekerjük körül s ezt megnedvesítjük: a higanyoszlop a nagyobb elpárolgás következtében esni fog. Minél szárazabb a levegő, az elpárolgás annál gyorsabb, a higanyoszlop annál mélyebbre esik, s csak midőn már az egész körtér vízpárákkal van telve, szűnik meg az esés; ködös és esős időben természetesen nincs elpárolgás és így meghülés sem.

Mint a léghőmérő golyója mesterségesen betekert pamutszálacs által, úgy az ember bőre a test kipárolgásai által nedvesen tartatik; ruházatunk ugyan meggátolja ezen izzadság gyors elpárolgását, a mennyiben annak rostjai azt felszívják és megsűrítik; azonban lassanként ezen megsűrített izzadmány is kezd elpárologni és meghűti a ruházatot és a bőrt, hacsak az elpárolgás által elveszett meleg-mennyiség folytonos mozgás által belülről, vagy a napmeleg által kívülről helyre nem pótoltatik.

Gyalogutazók például, kik a déli hőségben az izzadástól egészen átvizesülnek, estefelé szárazoknak találják ruhájukat, a nélkül, hogy meghü-

lést éreznének; oly munkások, kik munka közben ruházatjuk egy részét leteszik, rendszeren még sem izzadnak, mert a folytonos testmozgás által létrehozott meleg az izzadságot pára alakuvá változtatja és nem engedi, hogy az cseppalakban verődjék le.

A léghőmérő oszlopa mindaddig süllyed, míg golyóján nedvesség párolog el; akként testbőrünk melege mindaddig fogyni fog, míg az izzadság elpárolog; ezen meghülés veszélyessé is válhatik, ha testünk melegtermelő életműveletét nem tudjuk egyensúlyba hozni a káros külhatányokkal, és ily körülmények közt vannak oly egyének, kiket foglalkozásuk a szobában akár az íróasztalnál, akár a varrószámolynál tart; az ilyenek lassabban és kevésbé mélyen lélegzenek, mi által belsőleg kevesebb hőség termelődik. Az ilyenek hiába akarják testüket edzeni, a legcsekélyebb hideg érzetere be kell látniok, hogy testük több meleget veszít, mint a mennyit termel és ezen meghülés következei, bármi csekély legyen is az — okvetlenül be fognak állani a csuz (rheuma) különféle alakjaiban. Az egészséges ember ezen csekély bajokra alig ügyel, mert nem támadják meg az egész szervezetet; úgy tesz, mint a gazdag ember, ki csekély veszteségeken csak mosolyogni tud; azonban az életre nézve semmi sem jelentéktelen, a legkisebb bántalom is egy szeme a megsemmisülés azon borzasztó láncolatának, melyet halálnak nevezünk. A ki testére ügyel, csakhamar meg fogja ismerni, hogy ülő életmódnál a szobában mily hőfokra van szüksége, hogy meg ne hűtse magát. A legtöbbször 15 R. foknyi melegre lesz szüksége, a legkevesebb bir el meghülés nélkül csak 12 R. foknyi meleget.

Ez ellen azon tapasztalatot hozhatnók fel, hogy az ember célszerű öltözékben igen nagy hideget bir eltűrni, de ha elégséges öltöny vagy mozgás hiányában csak 2—5 R. foknyi hidegnek tétetik ki a fagyponthoz, vagy ugyanily 5—8 foknyi hidegnek a vízben, a szervezet 10—14 órát is alig fog kiállni. Számos példával szolgál erre a hajótörést szenvedtek halála. — Amerika és Ázsia

sark-övi tartományaiban, sőt Oroszország belsejében is a hidegség néha oly roppant, hogy 36—38 fokot ér el a fagyponthoz, és ily hidegben, melyben a higanycső kovácsolható fémmé fagy, mégis élnek emberek, kik naphosszant a szabad levegőn vadászatot vagy halászával foglalkoznak; és ezen hidegben a test ugyanazon vérmérséket termel, s célszerű öltözködés és mozgás által nem hűl meg oly hamar, mint izzadástól átnedvesült ruhában 20 foknyi meleg légvonatban. Mindkét esetben a meghűlés okai természetesen különböznek. Az első esetben a meleg elvezetése a hideg levegő által, mely ellen célszerű öltözködés és mozgás által védhetni magát; a másik esetben az elpárolgási hidegség, mely ellen semmi öltözködés nem véd meg egészen. — Ruházat által testünknek ugyan nem hozhatunk meleget kívülről, de megtarthatjuk saját melegét,

ha oly ruházattal fedjük be, mely azt lassabban vezeti el; még jobban védhetjük testünket, ha azt csendes légréteggel veszszük körül, akként t. i. ha nem szűken álló, hanem bő öltönyökbe öltözünk; de ha ezen légréteget szél vagy légvonat által elvesztjük, akkor a test a megújuló légréteget ismét átmelegíteni törekszik, mi által több meleget veszít még meleg levegőben is, mint hideg és csendes levegőben. Ilyenkor továbbá az elpárolgás is fokozódik az által, hogy a vízpárákkal telített levegő helyét száraz levegő foglalja el. S így történik, hogy szélben vagy légvonatban a meleg-vesztés mindig kétszeresére nagyobb, mi fedetlen testrészekben vagy átnedvesült ruhában igen érzékenyen hat.

(Vége köv.)

Dr. Wiener.

A zarándi havasok és lakói.

Zaránd természeti szépségekkel megáldott megye, melyben a bergek, a völgyek és a bére-völgyeken elszórt falvak mind-mind oly festői szépek! A megye keresztül, — kasul hányt hegyekkel van elborítva; csak itt-ott van egy-egy völgyecske, melyen mint üdözött özek nyargalnak tova a zajos folyócskák; kristály habjaikba mint tükörben néz le a magas, büszke hegyorom, mintegy látni vágyván magát, hogy miként illik homlokára az a dus lombfüzér, melyet a természet búbájjal tévezve, tűzött föl reá.

S mégis ezen felséges tájak nézésén elborul a kebel, mert minden pontjához szomorú emlékek vannak fűződve az 1848—49-dikei véres polgárháború s régebbiről az átkos emlékü Hora-támadás idejéből. De ne legyünk elfogultak, feledjük a multat sötét történeteivel s reménnyel nézzünk a jövőbe. A kor tisztázni fogja az eszméket s az emberiség forró érzete fog elömlöni a tömegben, mely képzésre vár, hogy erkölcsi erőit kifejtthesse.

Zaránd tündéri szép vidékét oláh nép lakja, köztük néhány nemes család.

Az oláh igen egyszerű ember, nem igen vannak fellengős vágyai, legfőlegb egy kunyhó, egy pár ökör az, mi körül minden gondolatja forog. Munkás is e nép; ha van darab máléja (kukorica-kenyere), meg egy kis dohányja: egész nap eldolgozik az ő szokott lassúságával a nélkül, hogy legkevésbé is töprenkednék sorsán. Zaránd földé átalán véve sovány lévén s mivel csakis a Körös völgye mivelhető ekével, azért a szegény oláhnak nagy fáradsággal kell kenyeréhez jutni. E sze-

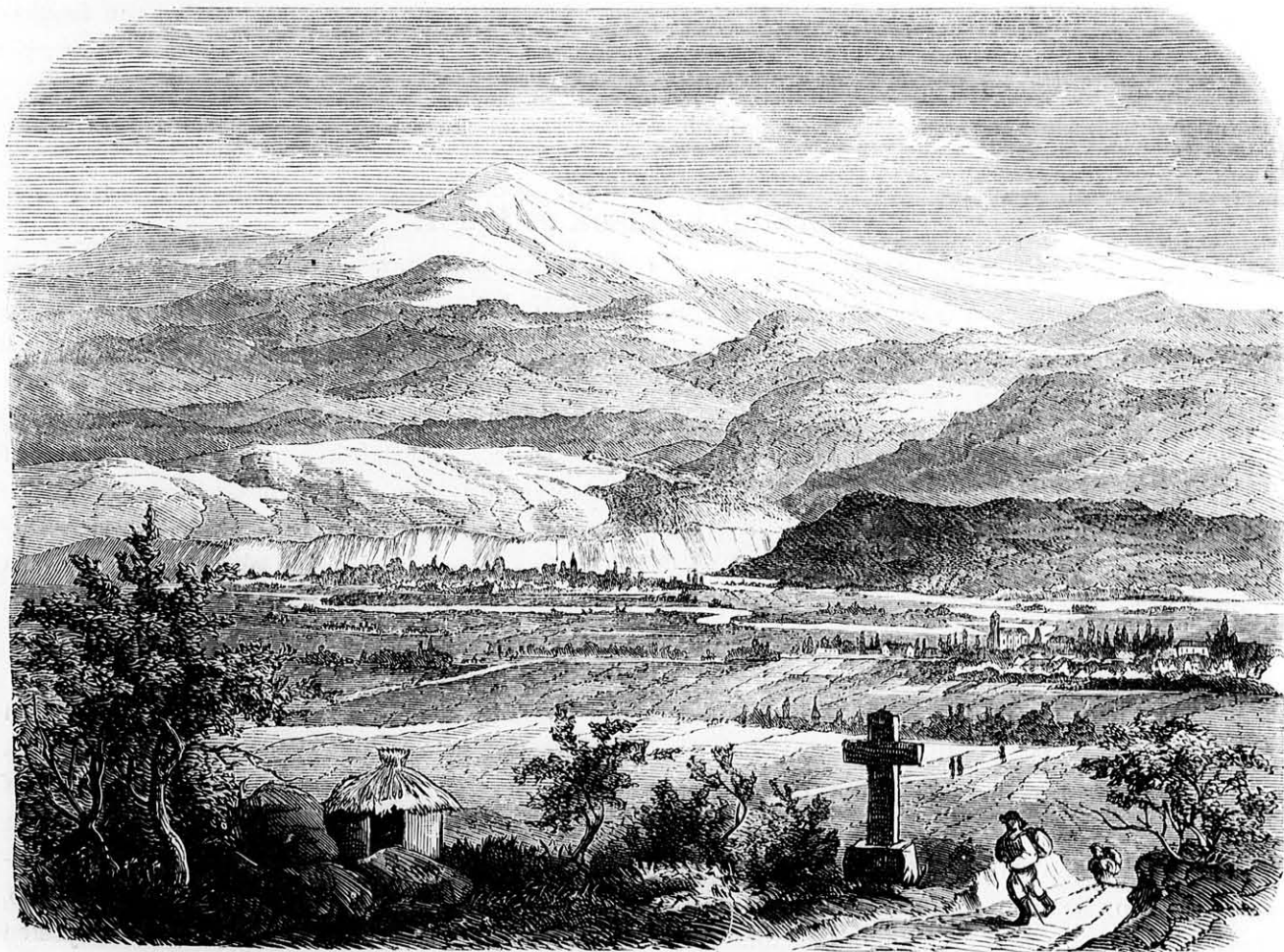
gény népnek sorsa a meredek hegyre mászni, hol eke helyett kapával igyekszik művelni földjét. Sokan juh- s kecsketenyésztésből élnek, míg mások az aranybányákban izzadnak.

De van az oláh népnek egy alsóbb osztálya is, — a *móc*. Ez Zaránd keleti részét, a havasokat lakja; ruházatában, foglalatosságában és beszédmódjában az ugynevezett oláhtól eltérő. Falvaikban a házak rendetlenül elszórttan épültek s mivel mivelhető földdel nem bírnak: az általuk készített abroncsokat és csebreket gabonáért adják el legszívesebben. — Iskolák állításával mitsem gondolnak, de hogyan is? Hiszen sok esetben még papjaik sem tudnak írni; a gyermek bután, minden ismeret nélkül nő fel, korán hozzá szokik a tunyasághoz; sőt még vallási fogalmaik is nagyon korlátoltak. Innen van aztán, hogy a *móc* a műveltség legalsóbb fokán áll s valóban szomorító, midőn az ember ily lelki szegénységről kénytelen meggyőződni. Tudatlanságuk egy részüknél annyira megy, hogy néha egy értelmes mondatot is képtelenségőlük hallani, s a vállalatoknál a *móc* semmi eredményhez sem vezet. Főfoglatosságuk — mint már főnebb is érintém — az abroncs- és cseberkészítés és ezekben mesterek. Ők látják el az egész megyét szükséges faedényekkel, sőt még a szomszéd megyék vásárait is fölkeresik. Készítményeiket lovakon szállítják tova és a *mócnak* piciny mokány lova mindene; ez biztosan halad a néha alig pár arasznyi keskeny uton s épen nem látszik megzavartnak az alatta tátongó roppant mélység által; a *móc* dudolgatva vagy furulyáján trillázgatva halad utána s hangjaival özszeolvad

a völgyek zajos folyócskáinak moraja. Néha egész hosszú sort képezve, egymás után kötött lovakkal járnak be a megyét „*nu kumperéc csiberé?*“ kiáltások közt. Ruházatjukat ők maguk készítik, mely a legdurvább kender- és gyapjuszövetből áll. A mócok természetükre nézve törpék, azonban zömökek s elég izmosak. A nők széles képűek, de néha szép, szabályos arcot is láthatni köztük; minden diszöket az üveg-gyöngyökben lelik, melyek néha harminc, sőt több sorban is körítik nyakukat, s e sorok közé nagyobb cifraság kedvéért régi pénzeket és holmi kagylókat elegyitenek. Hajukat két

möles, nagy kelendőségnek örvend. A havasi mokra, különösen a fehér, igen híres, s ki egyszer izlette, aligha elfeledi. Málna is bőven terem a havasokon s ezt leginkább a nagy-halmágyi piacra viszik, mivel ez legközelebb esik hozzájuk s mert a tovább-szállítás a legnagyobb ügyelet mellett is tönkre teszi ezen finom gyümölcsöt.

A havasok szépsége elragadó, gazdag festői részletekben. A többek közt van egy nevezetes cseppegő barlangja is Pestere falu közelében, melynek belsejét csak az újabb időben járták meg. A zarándi havasok fokát a *Gaina* teszi; itt van éven-

Zarándi tájkép. (Nemes Ö. eredetije után rajz. Greguss János.)

copfba fonják, az egyik hátul lógg alá, a másik elől egész szemükig van lekanyarítva, melyet néha, — hogy dusabb legyen — kenderrel fonnak össze. Jellemző kötényük is, mely fekete gyapjuszövetből áll; ezt tarka sallangos öv szoritja derekukhoz, melyet egy kerek réz-karika és egymásba kötött gyűrűk díszesítenek. A férfiak is fonják hajukat s ezen fonadékokat *tyikának* nevezik. Lábbelijük kecskebőr boeskor.

Az abroncsokon és csebreken kívül van még más kereskedelmi cikkek: a *mókra* (hólyagos cseresnye) és ez igen jeles. Nagy kosarakban, lóháton hordják szerteszét s ez, mint igen finom gyü-

ként egyszer — aug. elsején — a hírhedt *leányvásár*. A vásár előtt két három nappal kezdik építeni a sok galysátrat, padokat vernek a mulatók számára, aztán bort, de főleg pálinkát visznek fel átalagokban, hogy a nagy rész készen találjon mindent. A vásárnapon pedig egymásután kötött mőc lovakon ülve jönnek a havasok szépei, kikent hajjal, felgyöngyözve, mellettük a vén mőc — rendszeren apjuk lépdel; majd a „*macákat*“ (ifjak) veszik körül, megkérdik az öregot, hogy mi a lány hozománya s ha az apa néhány kecskét vagy juhót ígér, mint jó partien, kapnak rajta; az apa is kér holmi ingó jószágot leendő vejétől s ha így

szépen megalkudtak, papot hívnak elő, a ki előtt megtörténik a jegyváltás, ezt követi az áldomás; a leveles színbe mennek t. i. s vig cigány-zene

mellett a vigadók közé vegyülnek, erre jön a tánc s ez így foly egész napon, mit este ünnepélyes verekedés zár be.

Nemes Ödön.

Prédikáló gyermek Rómában

Prédikáló gyermekek Rómában.

Róma, a katolikus kereszténység székvárosa, azon számtalan újabb szertartáson kívül, melye-

ket évszázadok fejlesztettek ki, számos oly emléket, szokást bir felmutatni, melyek a keresztény-

ség bölcső-korára emlékeztetnek, melyek katakombái, amphitheatrumjainak maradványai s a pogányság alapköveire épült régi templomai.

Azon egyházi szokások közül, melyeket Róma kívül a keresztény világ más helyén alig láthatni, ma egy érdekes jelenetet tüntet föl képünk a *prédikáló gyermekben*, a mint azt az Ara Coeli nevű templomban láthatni.

E szokást a római egyház kétségkívül annak emlékeül honosította meg, midőn a gyermek Jézus a templomban oktatást adott a régi törvények irástudóinak.

Rómában a gyermek-prédikáció már régi szo-

kás, mely karácsontól kezdve néhány héten át nagyszámu hallgatóság előtt szokott végbemenni. Különösen az örök várost meglátogató idegenek igyeksenek leginkább az ilyen prédikáción jelen lenni, melyen t. i. gyermekek oktatják az érett elméjüket.

A prédikáló apró lények kétségkívül már jó-eleve tanulták be szónoklataikat erre rendelt tanítóik vezetése alatt, mindazáltal nem ritka eset, hogy az apró jószágok hatásos gyakorlottsággal adják elő mondókáikat, melyek végeztével az ájtatos római azt mondja: „Ime, gyermekajkak közül jó az igazság.“

Besztercebánya városának rendőri és öltöny-szabályai az 1723-ik évről.*)

Igen érdekes korrajzi adatnak tartjuk az alábbi okmányt, s azért azt egész terjedelmében közöljük magyar fordításban:

Mi sz. kir: Besztercebánya városának nemes birája, kül- és bel-tanácsa, ezennel adjuk tudtára nyilvánvalólag nevezett városunk minden polgárainak és lakójának: hogy miután az ennekelőtti hosszadalmas hadi teher, nagy adó, kedvelt bánnyáink áldástalansága és más hasonló csapások sok polgárt és lakost súlyos szegénységbe és nagy adósságba süllyesztettek, — a mit nem kis mérvben elősegítnek a lakadalmak, keresztelések, egyházi körmenetek, céh és egyesületekbeli toborzások s temetések alkalmánál beharapózott, és nem dicsérhető tivornyák, különösen pedig a nők és férfiak botrányos s költséges ruházkodása körüli visszaélések; és minthogy az ilyen vétkes rendetlenségekből nem egyéb, mint Isten haragja, és ebből folyó közbűnhődés következhetik: hivatalunk tiszte és méltányos kötelességünk szerint, az isteni kegyelem-vesztés eltávolítására, a jó rendőrszabályzat visszaállítására, a fölös kiadások és pazar költségeskedések megtakarítására, a gyűlöletes és vétkes öltöny-gögg megszüntetésére és így a közjónak előmozdítása tekintetéből, — jelen nyilvános közhirdetményünk által mindenkinek, a ki ezen városban lakik és törvényhatóságunk alá tartozik, — a következő rendőri és öltönyszabályzatunk pontjait előírjuk és tudomására adjuk, és pedig:

1. Az eljegyzések és lakadalmakat illetőleg jövőre az előkelő eljegyzéshez a völegény részéről három, a mennyasszony részéről szintén annyi személy hivandó meg; a közép rendűekéhez két-két, a szegényekéhez pedig egy-egy személynek meghívása engedélyeztetik, a szószólók kivételével; a ki ezen szabályt megsérti, az haladéktalanul az elsőrendűeknél hat, a másodiknál négy, a harmadik

rendűeknél pedig két forintnyi birságban megbüntetendő. Kevesebb számu vendégek meghívása kinek-kinek szabad tetszésére hagyatik, többet azonban a fentebbi büntetés terhe alatt meghívni nem szabad. Hasonlóan, az eljegyzéseknél minden vendégeskedések és tractamentumok tiltatnak, és a ki a meghívottakat megvendégelni kívánja, az vagyonához alkalmazkodjék.

2. Az előkelő nászhoz, — hova a magistratualis persónák, nemesek, köztéri és választott polgárok (Ring und Walhtburger) számítandók, 18 férfi, ugyanannyi asszony és 6 szüz, összesen 42 vendég, az idegenek kivételével, meghívható; nagyobb szám esetére a büntetés 24 ftban alapítatik meg; a középrendü nászhoz, ide a jobbmodu és érdemesebb polgárok tartozván, 10 férfi, ugyanannyi asszony és 4 szüznek meghívása engedélyeztetik, összesen tehát 24 személy, ellenkező esetben a büntetés 12 ft; a szegénysorsu násznál 6 férfi, 6 asszony és 2 szüz jelenhet meg, nagyobb szám esetében a büntetés 6 ftra szabatik. Költségkimelés tekintetéből azonban a háromrendbeli nászok bármelyikénél a vendégek és étkek kisebb száma az örömatya vagy a völegény szabad tetszésétől függ, s ez esetben jelen szabályaink második és hatodik pontja kötelező erővel nem bir.

3. Minthogy eddig a vendégek nagy számmal hívása leginkább azon okból történt, hogy ezek a völegénynek értékesebb ajándékokkal kedveskedjenek, jövőre nézve az ilyen ajándékadás beállítatik és tiltatik. Ha azonban valaki, kiváltképen pedig az atyafiak közül, lakadalom után a fiatal házásoknak ajándékot adni akar, azt tenni szabad-akaratajára hagyatik.

* „Polizey- und Kleider-Ordnung bei der Königlichen freyen Bergstadt Neusohl.“

4. Nász napján az udvarnok vagy asztalnok (Hoff- oder Tischmeiszter) az összegyűlt vendégeket, és pedig mind férfi, mind asszonyokat és szüzeket, nehogy rendetlenségeknek rés nyitassék, rangjuk szerint sorba állítja, a mely rendben minden hivalkodás nélkül a nászpárt a templomba és vissza kísérendik; ugyanezek kötelességében áll az udvarnok vagy asztalnoknak a vendégeket az asztalhoz illően elhelyezni, s mielőtt az ételek és italok felhordatnának, imádságot mondani tartozik. Ugyanezen rendszabály a temetéseknel is a férfiak és asszonyok által követendő és megtartandó.

5. A nászoknál a völegény menyasszonyával kora délelőtt, és pedig a hét bármely napján, kivéve pénteket és szombatot, az esketéshez minden meghívott vendégekkel a templomba processionaliter gyalog menend, s ezen menetel ugy intézendő, hogy a vendégek pont 12 órakor az asztalhoz ülhessenek. Az asztalnok szolgálataért az előkelő nászoknál koszorun és tafota-pántlikán kívül 4 frt kap, a ki ezt minden feltűnés nélkül zsebre tenni tartozik; a középrendü násznál ugyanannak a koszorun és tafota-pántlikán kívül harmadfél forint jár; a harmadrendüeknél pedig szolgálatait jutányos áron tenni köteles.

6. A vendégek ellátására előkelő násznál 18 ft büntetés mellett, háromszori felhozatalra 18 étel engedélyeztetik; a közép rendüeknél 12 étel, 12 forint büntetés, a harmad rendüeknél pedig 6 étel 6 ft büntetés mellett, feltálatlan; a sütemény és pástétomok csak az első két rendbelieknél engedélyeztetnek, és csakis akképen, hogy a 18 és illetőleg 12 ételbe beszámíttatnak; a harmadrendüeknél feltálatlatniok nem szabad. A sütek külön-külön és nem egy tálban hozandók. A költséges cukor és mézcsemegék tiltatnak, ellenben a gyümölcs-csemegék mérsékelten feltálatlanok. A kiszolgáltatást illetőleg az előkelő násznál minden asztalhoz kettő, a középrendünél minden asztalhoz egy, a szegény sorsuaknál pedig összesen csak egy felhordó igénybe vétele engedélyeztetik.

7. A lakadalmak minden további vendégeskedések félben hagyásával, az előkelőknel két nap, a közép- és harmadrendüeknél egy nap alatt bevégzendők, első esetben 24 ft, a másodíknál 12 ft, az utolsónál pedig 6 ft büntetés terhe mellett.

8. A lakadalmakhoz meghívandó zenészek az előkelő háznál 10 ft, a középrendünél 6 frttal fizetendők, a harmadrendü házakhoz tetszésük szerint szerződhetnek. Ellenben tiltatik a zenészek, szakácsnék és egyéb szolgaszemélyzetnek a lakoma alatti pénzkéregetés, tiltatik továbbá a trombitásoknak és zenészeknek a lakadalom utáni

reggelen az utcákon ugynevezett „Hajnallal“ (Hainals) való járás is.

9. A kereszteléseknél tiltatik a csemege és süteményeknek a keresztszülők közötti kiosztása és vagy az egyik vagy a másikkal kell beelégedni, mert a ki mind a kettővel felszolgál, 12 ft büntetés alá esik; nemkülönben ily alkalomkori templomba vivés után a lakmározások tilosak. És minthogy

10. A mult években a becsületes céheknél nagy rendetlenségek és visszaélések tapasztaltattak, különösen a fiatal mesterek felavatása körül, a menyinyiben azok a szabályos taksák feletti fizetésekre szoríttatnak, mi által adósságokba süllyedvén, melyekből gyakran éltük folytán sem menekülhetnek: szigoruan rendeljük tehát, miszerint jövőre a fiatal mesterek felavatásánál, mielőtt a tartozó díjat lefizették volna, mindenkor a céhszabályok felolvasandók és megmagyarázandók. Ezen szabályunk ellen cselekvők a nagyobb céhnél 12 ft, a középrendünél 8 ft, a kisebb céhek pedig 4 ft. büntetést tartoznak fizetni. Egyuttal tiltatnak a gyakori és céltalan összejövetelek, mert általuk a fiatal mesterek családok és mesterségük kárával a munkában csorbát szenvednek.

11. A céhmestereknek a fentebbi pontnak megtartásán kívül kötelességévé tétetik a fiatal mestert felavatása előtt a nemes tanácsnak bemutatni, a végett, hogy meg lehessen határozni, mennyi ételt, bort és pénzt tartozik adni a fiatal mester a céh megvendégeléséhez. A mely céh vagy mester ezen rendeletet megsérti, 10 ft büntetést fizetend. A mesterművek hibái, mértéken túl és elegendő ok nélkül ne büntetessenek; végtére az iparosak komolyan intetnek, hogy egymás közt békességben éljenek és egymást megbecsüljék, mert különben a városi fiskus által megidéztetni és 24 ft büntetésben elmarasztaltatni fognak.

12. Vasár- és ünnepnapokon ajtatoskodni, isteni tisztelethez megjelenni, s az egész napot ünnepegni kellestven, ugyanazért 12 ft büntetés terhe mellett e napokon céhbeli összejövetelek tiltatnak; megengedtetik azonban a legényeknek vecsernye után összejönni és mulatni, a mely engedelem a kovácslegényekre is kiterjesztendő, a kik a nélkül is hétköznap királyi munkával elfoglalva vannak.

13. A ki óvéinek temetéséhez egyik vagy a másik céhet meghívja, egy magyar forintot fizetni tartozik. A halotti torok ugy a gazdagoknál, mint a szegényeknél tiltatnak, kivéve az idegeneket, a kiket a szükségességekkel megvendégelni szabad. A halottbemondó díja a generál temetésnél 2 ft, a mediál temetésnél 30 garasban alapíttatik meg; a

speiciál temetésnél illő jutalommal megelégedni köteles.

14. Minthogy mesteremberek által az öltöny-rendszabályok meg nem tartatnak, azokhoz való alkalmazkodásra komolyan intetnek, és minden polgár és lakos állásához képest öltözködjék. És pedig a mesterembereknek, kik semmi városi hivatalban nincsenek, a hollandi és angol posztóból ruhát, magas kalapot, selyem kötényt, sárga vagy piros, arany vagy ezüst zsinórral beszegett karmazsin eszimat 30 ftnyi büntetés terhe alatt viselni nem szabad, hanem egy tisztességes ruhával beelégedni tartoznak.

15. A mesterlegények nagy fényüzt követvén, jövőre nézve eltiltatnak a sárga vagy piros, sarkantyú nélküli karmazsin eszímák viselésétől, valamint ezüst vagy arany zsinórral beszegett, sarkantyus kordován eszimatól is, mely utóbbi azonban sarkantyú nélkül megjárja. Öltözködjék ennélfogva ki-ki mesterségéhez és kenyérkeresetéhez képest tisztességes szerény ruhába; a német mesterlegényeknek szintén tiltatik büntetés terhe alatt az oldalfegyver (Seiten Gewähr) viselése. Különösen pedig a kocsisok, hajduk, trabantok és napszamosoknak a nyusztkalap és róka-prémes ködmönnek viselése 12 ft büntetés mellett tiltatik. Ezen rendszabályok megtartása feletti örökösdel a városi fiskus bizatik meg.

16. Gyakori intéseink és fenyegetőzéseink dacára az egyházi és világi törvények által tiltott öltöny-gög, különösen a középrendű és szegényebb sorsu asszonyok között nagyon elharapódván, mi által az ur isten az egész városnak megbüntetésére ingereltetik, valamint a fiatal és minden keresztény sziveknek nagy boszankodás okoztatik. Meghagyjuk tehát mindazon asszonyoknak és szüzeknek, hogy jó példával előljárva, állásuk és tehetőségükön felül a ruházkozásban kitünni ne igyekezzenek, és eltiltjuk nekik az arany és csipkeszegélyű fátyolok, a damaskat és selyem felöltők, kötények, ezüst övek, ezüst és aranyzsinórzatu prémes menték, arany, ezüst, csipkés, bársony mel-

lények, drága nyakkendők, hoszu menték, karmazsin eszímák, arany és ezüstcsipkés fejkötők, selyem, arany és ezüsttel himzett harisnyák, himzett papucs és topányok, továbbá a boszantó meztelen nyak s rajta arany láncok, gyöngyök viselését, melyen némelyikének egész vagyona függ; és végtére komolyan és szigoruan tiltjuk a drága zsinórzatot, tulságos csillogni vágyó ruházkozás és a divat utáni alkalmazkodást. Ezek fölött szintén a városi fiskus a megbizott felügyelőkkel örökösdel, s a kihágókat a hatóságnak bejelenti.

17. Végtére a szolgálók és leányoknak, legyenek azok mesterember vagy más emberek leányai, a hollandi posztóból készült német kabátokat, bársony, halesontos mellények, széles menték, piros vagy sárga kordován eszímák, festett kendők, arany és ezüstcsipkés mellények, fátyolok és keztyük, meztelen nyak és gyalázatosan nyitott mell s más egyéb bünös ruházkozások szigoruan tiltatnak. A megbizott felügyelők e felett örökösdel fognak, a kihágókat a hatóságnak bejelentik, a hol először ezen illetlen ruházkozás elhagyására megintetnek, ha pedig ezen intés használni nem fog, és így ruházkozó szolgáló vagy leány észrevétetik, a városi hajduk által nyilvánosan az utcán leöltöztetik és öltönye elvétetik. Minthogy hivatalunknál és lelkiismeritünknel fogva kötelezve érezzük magunkat a fentebbi pontokban említett, s polgáraink és lakóink között egy idő óta elharapózott visszaéléseket, rendetlenségeket és pazarlásokat megakadályozni, parancsoljuk tehát ezen szabad királyi Besztercebánya város minden polgárainak és lakóinak a legkomolyabban, hogy ezen rendőri és hatósági nyilvános constitutiókat a mai naptól számítva, tett polgári esküjük és kötelességeik szerint minden pontjaiban megtartsák és hozzá alkalmazkodjanak; ellenkező esetben azokat, a kik ezen szabályaink ellenére eselekedni fognak, a fent kitett bírságokkal büntetni el nem mulasztjuk. (Hozatott a tanácsban és Besztercebányán kihirdettetett 1723. december 14-dikén.)

Közli: *Libertinyi Gusztáv.*

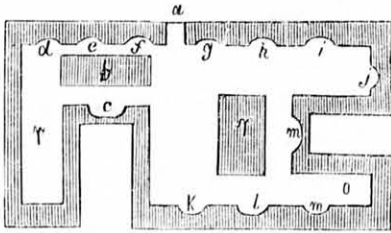
Egy földalatti terem Szentgyörgyön.

Tisztelt szerkesztő ur! — Föltett szándékom volt már néhány nappal ezelőtt is a „Hazánk és Külföld“ 6-ik száma borítékán említett régi földalatti terem tüzetesebben megismertetni s ezen szándékomban annál inkább megerősödtem, miután szerkesztő ur ennek részletes megismertetésére felszólított.

Ezen általam rómainak hitt építészeti régiségről e lap 6-ik számában következő sorok jelentek meg: „A Pozsony mellett levő Szentgyörgy városkában bizonyos paraszt ember eltűnt s négy napig seholy sem találhatták meg őt; úgy hogy rokonai már elveszettnek tartották. Végre negyednapra, azaz jan. 15-dikén föltalálták egy óriási

földalatti teremben, a város egyik félreeső részében, mely verem — modoráról ítélve — római korra utal.“

Mult héten, hivatalos dologban fordulván meg Szent-Györgyön, semmikép sem akartam ezen régiség megtekintését elmulasztani, mi annál könnyebben történhetett meg, mivel a számos látogató kedvéért a lemenet — a mennyre annyira — kényelmessé tétetett. Hogy pedig olvasóim s kivált a szakértők a régi kor e maradványát annál jobban áttekinthessék, itt közlöm rajzát, mely oly

pontos, a mily pontosan eszemben tarthattam, miután a helyszínén nem valék rajzeszközökkel ellátva.

Magam részéről igen kevés jártassággal bírván a régészetben, a szakértők alaposabb véleménye

ellen korántsem szándékozom saját nézetemet föntartani, midőn ezen földalatti épületet régi római templomnak mondom. Ez pusztá gyanítás, melyet megsemmisíteni vagy helyreigazítani archeológusainkra bízom.

Véleményem szerint a bemenet *a*-nál volt; *d*, *e*, *f*, *g*, *h*, *i*, *k*, *l*, *m* — úgy látszik — az istenek szobrai számára készült fülkék, mely szobrok azonban már tökéletesen elenyésztek; *c*, és *m*, talán valamely ünnepelebb isten szobrának volt talapja, s ezek egyike alkalmasint Hercules szobra volt, kinek jobb sarka és botjának vége megtaláltott; az előttük levő *b* és *p* emelkedések pedig az áldozatok végzésére voltak szánva, melyekre az előkészületek valószínűleg *o* és *p* mellékkamrákban történtek. A boltozatot még most is erős bolthajtás képezi, s az említett parasztember épen a *b* emelkedés fölött levő kéményen esett be, mely a füst kivezetésére szolgálhatott. — Érem csak kettő találtott eddigelé, egy kis ezüst és egy jókora arany, miután azonban még műértő kezekbe nem jutottak, koruk nem ismertetik.*)

Vollivér Sándor.

Egy hét története.

— Február 20. —

(VK.) Ez a hét igazi „nagy-hét,“ nem az egyház, hanem a hazai történet nagyhete. Mindenki örvend benne, csak a hírlapíró szomorodhatik el tehetetlen tolla fölött, mely nem képes hüven leírni e napok derűjét és lelkes ünnepélyeit. Esetnek és tollnak kellene egyesülni, hogy csak megközelíthető képet is adhassanak a látványokról és azok szelleméről, melyeknek szemtanúi és osztakozó részesei valánk.

A múlt hétfő kezdete egy új korszaknak, mely után évek óta milliók imádkoztak.

Már hetek óta valószínűvé vált, két hét óta pedig bizonyossá lett a magyar minisztérium kinevezése. De legerősebb hitünkben és legbiztosabb reményeinkben is annyit csalódtunk már: hogy az öröm csak akkor született meg igazán sziveinkben, midőn a képviselőház szószékéről meghallgattuk a királyi leiratot, mely az alkotmányt visszaállítá.

E rendkívüli nap reggele csak olyan volt, mint a többié. Csupán egy nemzeti zászló az országház tetején, s kettő a múzeum előtt hirdetésként, hogy képviselők és főrangúak ma egy időben ülést fognak tartani. A közörmő nem sietett, hogy már a

nagy óra előtt előszedje élénk jeleit, melyek csak ritka alkalmakkor szokott használni.

A pezsgés csak tíz óra után kezdődött a Sándor-utca felé, mely tizenegykor már tele volt várákkozó néppel. Derült arcokat láttunk mindenfelé. Az emberek szivesebben találkoztak egymással, mint máskor, és melegebben szorítottak kezét.

Az országház karzataira boldog volt, a ki bejuthatott, s a múzeum rácsozata előtt alig állt még valaha annyi cimeres hintó együtt.

Báró *Majthényi* Lászlónak, mint a felsőház jegyzőjének, jutott a szerencse, hogy a királyi leiratot átadja a képviselőház elnökének. S átadta

*) A kérdéses földalatti üreg alaprajzát s a föntebbi, tisztán csak gyanítgatáson alapuló leírást két célból közöljük; először, hogy ez állítólagos régiségre szaktudósaink figyelmét felhívjuk, s másodsor: hogy közönségiünket hasonló fölfedezések esetén arra kérjük, miként hazai régészetünk érdekében küldjenek föl azonnal jelentést Pestre, a régészeti bizottsághoz. (A levelek ily esetben az Akadémia titkári hivatalához intézendők.) A szentgyörgyi felfödözést illetőleg pedig igen kívánatos volna a talált s még találandó érmekeket s egyéb elszállítható maradványokat, azonnal a nemzeti múzeumba küldeni.

azt hivatalos rövidséggel, ősi karddal oldalán, s kozmopolitikus bugyogóval lábain.

A leiratot *Tóth Vilmos* olvasta föl, oly férfiasan csengő hangon, hogy a néma csendben egyetlen egy betű sem veszett el belőle. Nincs e leiratnak egy szava sem, melyet ma már országsszerte mindenki ne ismerne. Annyit említünk meg hát csupán, hogy az alkotmány helyreállítását, a minisztérium és gróf *Andrássy Gyulának* miniszterelnökké lett kinevezését ép oly lelkesülten éljenék, mint a leirat biztató végét, mely az alkotmánynak minden megtámadás elleni oltalmazását igéri.

Ez ülés részletezése nem oly rovatba való, mely a hét végén jelenik meg, midőn már újabb és szintén lelkesítő mozzanatok foglalhatják el az elméket és kedélyeket.

Mindenki tudja, hogy mind a két ház fényes küldöttséget nevezett ki, mely az uralkodónak hála-lásán köszönje meg az alkotmány helyreállítását.

Mi ezuttal inkább az utcák látványaival kívánunk foglalkozni.

Ott kezdődtek ezek, midőn *Deák Ferenc* az üléstől kilépett, s az utcán várakozó tömeg lelkesült éljenzése üdvözlé.

Soha szerényebb embert, mint ez a nagy polgár! Még ez éljenek elől is egy bérkocsiba menekült. De a mi képzeletünk e szerény fogatot egyszerre diadalkocsivá emelte, mely e nagy napok hőstét viszi.

Már előtte való nap a pártkör helyiségében ő a hódolat szavaira e megjegyzéssel felelt: „igaz, ő vitte elől a zászlót, de nem mintha erre érdemes-bek is nem lettek volna, de mert az ut oly keskeny vala, hogy csak egy ember férhetett el rajta, s történetesen ő jutott előre.“ A lapok rég leírták e jellemző szavakat is, de jól esik ismételnünk. Jól esik általában tudnunk, hogy hazánk első emberében az elme fénye a lélek egyszerű nagyságával párosul.

Képviselők hosszú sora vonult most az elrobo-gott kocsi után az „Angol királynőbe,“ *Deák F.* szállására, hogy miután az ő hosszú nemes törekvése megnyerte a siker koronáját hazánknak: kinyilvánítsák hálájukat és köszönetüket. Ez ér-zületet *Szentkirályi Mór* tolmácsolá, s ugyan ő üdvözlé gróf *Andrássy Gyula* miniszterelnököt is, kihez szintén tisztelegni mentek.

Akkor már nemzeti zászló lobogott a városház tornyán és sok egyes épületen. Azok a buzdító színek, melyek egy évtized előtt csak megtűrt alárendeltségben jelenhettek meg a „kétszínű“ árnyékában, most egész hatalmas pompájukban

tárhaták ki elevenességüket. Övék lett minden ház és minden tér.

Délután mindenütt hullámszó volt az utcákon. Nem a kíváncsiság csalta ki az embereket, (mert hisz tulajdonkép semmi különös látnivaló sem volt,) hanem az öröm. Mindenki újra meg újra elbeszélte, a mit már mindenki tudott: hogy *Andrássy gróf* a legelső üdvözlő táviratot a román fejedelemnek elnökminiszterétől, herceg *Ghyka János*tól kapta; hogy lesz világítás, fáklyás zene; hogy miniszterelnökünk még ez este *Bécsbe* megy, s minisztertársainak névsorát előterjeszti stb.

E közben folytak az előkészületek az est öröme. Nem volt szükség itt házról házra járni, múlt időkből emlékezetes városi parancsokat osztogatni, vezényszavakat intézgetni minden felé: öreg és ifju, gazdag és szegény egyiránt örömmel várta ez estét.

Mondták, hogy a városház tornyáról hét órakor adják a jelt az önkéntes kivilágításra.

De ezt a kései időpontot alig várta be valaki. Mintha azt akarták volna csak bebizonyítani, hogy itt nincs szükség semmi jelre: hat óra után már minden ablakból vidám fény terjedt az utcákra és a tolongó népre. A városház gázláng-koronája, a nemzeti színház színes fénygolyói és mécsívei, a muzeum lépcsőjén gázbetűkben ragyogó „minisztérium“ szó, a piacon megvilágított közintézetek ritka szép látványt nyújtottak. De ily külső fény volt máskor is. Az, a mi máskor nem volt, a nép őszinte jókedve.

Pest tavaly is látott fényes üdvözlő ünnepeket, de az akkor és most közt az a különbség volt, a mi van a remény és öröm között. A remény is élénk, de az öröm szüli csak az igazi elégyültséget,

Ha a vidáman hullámszó nép közt egy-egy ismerőst találtunk, annak bizonyosan volt valami jó hire. Beszéltek vidéki városok kivilágításáról, melyek nem tudták bevárni e napot, s lelkesültsök oly élénk volt, (mint például *Aradnak*), hogy két nappal előzék meg a fővárost. Beszéltek azt is, hogy gr. *Andrássy ép* most kapott *Ő Felségétől* táviratot, melyben örömét fejezi ki a leirat lelkesült fogadtatása fölött. Az ily híreknek most ezer szárnyuk van, hogy annál hamarabb beröpködhessék az egész várost.

Egyszer csak nyolc óra előtt némely utcán az ablakok világosítását sokkal erősebb fény halványítja el. A sok száz szövétnek vörösen lobogó lángja volt ez, mely tűzkigyó gyanánt látszott vonulni a *Deák-kör* elé. Az egyetem és országgyűlés ifjusága ment tisztelegni a nagy polgárhoz, ki a hányatott és most révparthoz jutott hajónak ár-

boca és iránytűje volt egy személyben. Deák F. néhány buzdító szót intézett a lelkes ifjakhoz, intve őket a honszeretetre, mert jövőben még erősebb hazafiakra lehet szükség, mint most! — Azután gróf Andrássy Gyula józseftéri lakásához vonultak, üdvözölve a férfit, ki felé most az egész ország bizalma fordul.

Tizenegy óráig tartott az utcák fénye és pezsgése. Néhol a zaj még ekkor sem szűnt meg, mert az igaz öröm nem fárad ki egyhamar őszinte tüntetéseiben. A Józsefvárosban mozsárdurrogások, s az utcán föl s le járó zenekarok hirdették, hogy nemcsak a paloták és nagy házak usznak fényben, hanem az alacsony épületek falai is mécses vi-

lágától fénylenek és vidám zajtól viszhangzanak.

Igy mult el az első nap. A másodiknak délutánján a pesti polgárság nagy és tisztos tömege ment a városháztól Deák Ferenchez, hogy kijelentse háláját, melyet Lévy Sándor püspök tolmácsolt. Este pedig a nemzeti színház tartott diszelőadást, s elővette a Doppler „Ilkáját“, vig meséjével, délcég huszártoborzóval és tüzről pattant csárdáisaival.

S az öröm, mely hétfőn gyuladt ki a fővárosban, ma már az országban mindenfelé elterjedt. Olyan ez, mint a napsugár: palotát és kunyhót egyaránt meglátogat.

V e g y e s k ö z l e m é n y e k .

* (*A hajpor használata*) a XVII. században, kivált Britanniában oly nagy használatban volt, hogy Londonban és Edinburgban nem egyszer fordultak elő miatta zavargások, mert a szűk termések idején a nép azt hitte, hogy a hajporos urak veszik el tőlük a lisztet. 1632-ben, midőn Angliát nagyon szűk termés sújtotta, a nép megtámadta az utcákon a hajporosokat, letépte a parókat fejéről, és haza vitte. A hajpor használatát először a troubadourok hozták divatba 1614-ben. 1616-ban már Franciaországban a templomok szószékeiről beszéltek azok ellen, kik az isten által az emberek táplálékára rendelt búzát ily hivalkodásokra használják föl. A hajporosok iránt nagy volt a nép között az ellenszenv, mely minden szűk évben kihágásokban tört ki. Hajpor-lázadás gyakran és sok helyen fordult elő. Legnevezetesebb a londoni 1632. őszi, melyben fegyveres katonákat rendeltek a nép lecsöndesítésére s valódi harcokat vívtak az utcákon. Az előkelők, kivált a hölgyek, hamar megszerették a hajport. Erzsébet angol királynőről beszéltek, hogy nem ritkán lehetett látni hintaja előtt hat fehérre porozott lovat, melyek csak lassan léptettek, nehogy a liszt lehulljon róluk. Britanniában fogyasztottak el legtöbb lisztet a hajporra. A XVII. század első felében évenként rámege az elhasznált finom liszt sulya tizennyole millió fontra. 1621-ben nem kevesebb, mint 50 ezer fodrász volt Britanniában.

* (*A párisi híres operabálok*) nemcsak sok láb-
nak, hanem sok kéznek is adnak foglalkozást. Egy bál alatt foglalatoskodik 200 zenész, 54 ellenőr, 5 pénztárnok, 40 páholynytő, 90 gépész, 18 kárpitós, 10 virágesináló nő, 10 ruhatárnok, 200 rendfentartó, 40 „dames de comtoir,“ 5 szem-

üveg- és legyezőárus, 30 lámpagyújtó, s egy pár száz oly ember, a ki a jegyekkel üzérkedik. Egyegy bálhoz szükséges 6000 gázláng, 2000 gertya s 250 lámpa. Rendesen 8—10,000 ember jelen meg, kik csak étkezésre körülbelül 60,000 frankot költenek.

—v— (*Átlátszó házak.*) Észak-Amerikában, Nevadában most átlátszó házakat építenek. E város vidékén t. i. megmérhetlen mennyiségben található jegecesült gipszet, mely egészen átlátszó, mint a tiszta jég s rendes kockákból áll, annyira, hogy azokat csak egymás fölé kell illeszteni, ha falakat akarnak belőlük rakni. — Ez üvegszerű anyagból itt már több házat építettek minden ablak nélkül, melyek belseje így is elég világos.

* (*Oroszországban az iszákosság*) minden évben sok áldozat ot kíván. Így 1865-ben 2000 embernél több halt meg e miatt. 1866 első felében pedig 1342. A kimutatások azt tüntetik ki, hogy az eredmény minden évben egyre gyarapodik. Ennek oka a folyvást szaporodó pálinkagyárak száma.

— (*A bécsi udvari színház*) 1741-ben Ferenc s neje, Mária Theresia által nyitattott meg. Első igazgatója Selliernek hivaték; a színházi tagok rendes díjukon kívül még más mellékjövédelmeket is huztak, u. m. egy énekelt áriáért 6 frt; a színpadon darab közben s ahhoz tartozó verésekért 34 krt, egy arculesapásért 40 krt, s rugás, dőfés és ilyenekért 48 kr utalványoztatott nekik a cs. pénztártól. (S. A.)

—v— (*Hosszúnevű utcák.*) A világon kétségkívül Portugal fővárosában, Lissabonban vannak a leghosszabb nevű utcák, mely nevek az utcák hosszúságával egyáltalán nincsenek arányban, mert

például a „Calçada nova do Convento do Caraças de Jesus“ legfőlebb 300 lépésnyi, a „Rua da Santa Anna da Boa morte“ még rövidebb. S e nevet nem kurtíthatni meg, mert ha a „Rua direita (egyenes utca) de Buenas Ayres“-t egyszerűen csak „Rua direita“ neveznék, összetévesztetnék ez a „Rua direita de Sao Francisco da Cidade“ vagy a „Rua direita de Sao Francisco de Sales“-szal.

—v— (*Inyenc-egylet*) alakult közelebb, melynek tagjai bizonyos időközben együtt ebédelnek, úgy hogy egynek-egynek ebédje legalább 20 frtba kerüljön. Az egylet elnöke Brissé báró s az egyletnek van külön irodája és külön titkára, a ki az evés nagy művészetére vonatkozó, beküldött kérdésekre szívesen válaszol, mindig öt franknyi díjért.

M. A. (Az oroszok tudományos buvárlatai. Ázsiában.) Hogy mennyire előmozdítja az oroszok benyomulása Ázsia belsejébe azon országok természet- és népéletének ismeretét, arról meglepően érdekes bizonyítékokat találunk *Romanovszki* tudósításában az oroszok geogr. buvárlatairól a kirgiz sivatagokon és Turkesztan-nak Oroszország által meghódított részein 1865-ben. Ezen, a pétervári orosz császári földrajzi társulat elé terjesztett tudósításban a következő expedíciók fáradozásainak eredményei vannak összefoglalva: 1) A *Girsz* államtanácsos vezetése alatt álló bizottmányé a kirgizek életmódja és szokásai felől. 2) *Dlotovski* tábornok alatt álló küldöttségé az Ural-táji kozákok határainak meghatározása végett az Ural bal partján. 3) *Struve* tábornok expedíciójáé topographicus munkálatok és csillagászati pontok meghatározása végett az ujonan szerzett tartományrészekben. 4) *Szewertzoff*-é föld és állattani buvárlatairól ugyanezen helyeken. — Ezen expedíciók számos érdekes tényt és becses tudományos anyagot szolgáltatnak a mondott tájak ismeretéhez. Elég legyen itt minket is érdeklőleg, csak annyit megemlíteni, hogy általuk *Vámbérynek* több állítása tévesnek bizonyult be. Szerinte p. *Khokand*-nak három millió lakosa van, az orosz buvárlatok szerint azonban bizonyos, hogy még egész korábbi terjedelmében is alig lakja egy millió ember. — Érdekes még azon közlemény is, hogy a közép-ázsiai a szerint határozza meg a hőmérséklet, a hány *khalat*-ot (hosszu, könnyű felső ruhát) kell felöltenie, hogy ne érezze a hideget, s nyilatkozata a hőmérsékről ennek folytán következő: „két három vagy négy „*Khalat*“-nyi hideg van.“

—v— (*Szines hó.*) Ilyen már Magyarországon is esett két év előtt. Most meg Svájból írják, hogy ott e télen előbb veres, aztán barna és végre fekete hó is esett. A hó ezen különös színét azon milliárd meg milliárd rovarka okozta, mely annak felszínét ellepte. E rovar az ugynevezett alpesi bolhának rokona látszik lenni.

* (*A zsidók összes számát*) 5 millióra teszik. Ebből Európában majd 3 millió lakik, és pedig a legtöbb Majnai Frankfurtban és Lembergben.

* (*A birminghumi híres acélggyárak*) a mult évben 31,000 mázsa — krinolin abronccsal látták el a mivelt világrészeket. Ez az előbbeni évekhez képest nem sok, mert 1855-ben például 43,570 mázsára rugott az abroncsok sulya.

* (*Világóra a párisi világtárlaton.*) Egy boroszlói órás, *Scholz* ur, csillagászati órát készített, mely egy nagy, művészileg díszített számlapon a boroszlói, egy másik, közvetlen alatta létezőn pedig a berlini időt mutatja másodpercek szerint. Ezenkívül a szürke márványból készített hátlapon, mely előtt az inga leng, jobb és bal oldal felől két, egyenkint 12 számlapból álló függőleges sorozat látható, melyek földünk 24 legnevezetesebb helyének — minők Peking, Sidney, Calcutta, Moszkva, Sz.-Pétervár, Róma, Páris, London, New-York, Washington stb. egészen San Franciscoig — idejét órák és percek szerint mutatják. Azonkívül egy külön mutató minden számlapon még a napi időt is mutatja, úgy hogy egész bizonyossággal tudhatjuk, vajjon a számlapon mutatott 6 óra reggeli vagy esti 6 óra-e? stb. A számlapok alatt egy tükörlapon csinosan készített földteke áll, mely 24 óra alatt pontosan megfordul. Egy erre helyezett mutató a délvonalat jelzi, mely a déli időnek felel meg, s így ezen tekén pontosan láthatjuk, mikor van a föld bármelyik helyén dél.

Képtalány

(Megfejtése a 10-dik számban lesz)

— A 7-dik szám képtalányának értelme ez: „Határozás.“

polgárai sem maradtak hátra, s e hó 19-én délután sok száznyi tömegben indultak a Deák-körbe, nemzeti lobogó előlvitele mellett, hogy üdvözljék a nagy férfit az eddigi eredményekért s tolmácsolják a lakosság tiszteletét. Csak kevesen értek be a kör helyiségébe, hol Lévay püspök szónokolt a polgárság nevében, mire Deák meleg köszönettel válaszolt, s azután az ablakhoz lépven, az utcákat ellepő nagy közönséghez is intézett néhány szót.

* (*Megkegyelmezések.*) Császár Ő Felsege f. hó 17-ikéről kelt elhatározása folytán a régebben elfogott és csehországi állambörtönökben fogvatartott Nedeczky István, Beniczky Lajos, Gáspár Lajos, Clementis Gábor, Plachy Lajos, Szelestey László és gr. Almássy Pálnak végleg megkegyelmezett. *Majthényi József* Amerikában száműzetésben élt honfitársunknak pedig a büntetlen hazatérést engedte meg.

* (*Zilahy Imre †.*) Az ifjabb írói nemzedék egyik legmunkásabb és szép reményekre „jogosított” tehetségét vesztette el ismét *Zilahy Imrén*. Ifjúsága első éveiben, 22 éves korában, egy sokat ígérő pálya elején halt meg. A tüdővész nyomai már a nyáron mutatkoztak rajta, s az ősszel a betegágyhoz kötötték. Azóta nem is hagyhatta el szobáját, s e hó 17-én délután csöndesen elhunyt. Nagyon fiatalon lépett az irodalom terére, hova szintén oly korán elhunyt bátyja, *Zilahy Károly* vezette be. Előbb „Cserényi” név alatt irt költeményeket, bírálatokat, s ezelőtt három évvel a „Korunk” belmunkatársa lett. Bátyja halála után fölvetta a *Zilahy* nevet s Pestre jött. Itt sokat dolgozott, irt költeményeket, bírálatokat, s egy év előtt „Északi fény” cím alatt Puskin és Lermontoff költeményeiből egy nagy kötet fordítás jelent meg tőle. Lefordította Racin „Andromache”-ját is. Épen halálakor pedig eredeti költeményeinek egy kötete hagyta el a sajtót. Ifjúsága dacára sok ismerettel és készültséggel bírt, s mindenki nagy reményeket kötött jövőjéhez. Temetése e hó 19-én nagy részvét közt ment véghez. A háznál és a sir fölött *Szász Károly* tartott igen szép emlékbeszédeket. Béke legyen sirja fölött!

* (*Fiume a magyar miniszterium*) kinevezése alkalmából újra fényes jelét adta az anyaország iránti hű ragaszkodásának. A házakon, árbocokon nemzeti színű zászlók lobogtak, a boltokat bezárták, s a Rákóczi-induló mellett nagy néptömegek járták be az utcákat, este pedig az egész város fényesen ki volt világítva. Így ülte meg a lelkes Fiume a magyar alkotmány visszaállításának napját, febr. 18-át. Pedig a hatóság, s ennek élén Smaich polgári kapitány, már jó előre mindent elkövetett, hogy a rokonszenv legkisebb jeleit is elnémitsa. Előbb ugyan meg engedte, hogy az ünnepély rendezésére bizottmány alakuljon, de látván az általános nagyszerű előkészületeket, mi egyszersmind az egész vidék horvát községeiben és így a megye lakosságában is visszhangra talált, a bizottmányt feloszlatta, s szigorú rendelettel minden ünnepélyességet betiltott; beszedetni rendelte a boltok kirakataiból a magyar nemzeti színű kelméket és szalagokat; de a tila-

lom eredménytelen maradt, a lakosság tollakat tüzött kalapjára s magyar kokárdákat mellére. — Nemcsak Fiume, az egész ország minden helyisége ünnepet ült az örvendetes hír megérkeztekor. — Valószínűleg megünnepelte *Kolozsvár* is, dacára, hogy a kir. kormánysszék, elég megfoghatlan okokból, betiltott minden ünnepélyességet, s a városi hatóság ennek folytán nyilvános felszólításban tudatta a lakossággal, hogy tartózkodják a tervezett örömnnyilvánítástól.

—v— (*Mészáros László 1848-diki hadügyminiszternek*) Szokoló Viktor által közre bocsátott „Életirata, levelezései s 1848—49-diki emlékirataiból” most jelent meg Ráth Mór kiadásában az utolsó, azaz a 6-dik füzet, mely az 1849-diki események végfelvonásait s aztán Mészárosnak Szokoló által kiegészített önéletírát tartalmazza. Maga az önéletirat Mészáros születésével kezdődik s oly kedves humorral rajzolt képet nyújt mult századi magyar életünkről, aztán a francia háboru idejéből, hogy maguk ezen képek is helyet biztosítanak Mészáros számára az irodalomban. Aztán Mészáros 35 éves katonáskodásának, működésének s az 1848-diki olasz háboruban szereplésének, végre a külföldre menekülésének s Törökországban és Kis-Azsiában való életének és viszonyainak vázolója következik. Ezen vaskos füzet ára — miként a többi is — 1 ft 40 kr, s ezzel teljesen a közönség elé jutottak forradalmunk egyik legbecsületesebb s legönfeláldozóbb, teljesen önzetlen szereplőjének s azon kor eseményei részrehajlatlan följegyzőjének hátra hagyott iratai, melyek iránt — mint halljuk — a közönség oly nagy érdekeltséget tanúsít, hogy nemsokára alkalmasint második kiadás is érhetnek, mi ily terjedelmes műnél valóban ritkaság.

* (*Dr. Karetter Gyula*), Olaszországban élt hazánk fia, közelebb rövid betegeskedés után Rómában meghalt. A „Hon”-ban s lapunkban több érdekes levelet közlött, de irt ő francia és német lapokba is. Igen mivelt és derék hazafi hunyt el benne az idegen földön, s mely részvéttel kívánhatunk nyugalmat poraira!

—v— (*Simon Flórent hazaszerte ismert nevé*) jogtudósunk nagymiveltségű leányát e napokban vezette oltárhoz a képviselőház egyik legfiatalabb tagja, Mihályi ur. A nászünnepeken fényes vendégsereg s számos magyar és román notabilitás volt jelen.

—v— (*Az orosz agitációk Felső-Magyarországon*) ugy látszik, napi renden vannak, s már ezek annyira nyíltak, hogy nyilvános lakomában sem átalják az orosz cárt — mint a panszlavizmus földi istenét — éltetni. Gömörmegyében e hóban ily agitatókért többeket befogtak. Névszerint Jolsván Stefancsek rócei jegyzőt és egy rócei tanítót, kik kocsmában nyilvánosan izgattak a nép között az orosz cár mellett. Harmadik társuk, bizonyos Nandvári nevé ideje korán megillant. Az eddig elfogottak vallomásából, mint írják, egy titkos complot szállaira találtak, melynek intézői néhány orosz ügynök mellett Daxner, a provisorium alatt gömöri főispán és Hurban, az ismeretes túróc-szt mártoni lelkész.

* (*Több legfelső kézirat*) jelent meg a mult héten. Egyik *Majláthoz* van intézve, mely a sz. István-rend nagykeresztjének földiszítése mellett fölmenti a kancellárságtól s országbiróvá nevezi; egy másik szintén hozzá intézve, a magy. kancellária feloszlását rendeli el; b. *Sennyei* is fölmentetvén a tárnoki méltóságtól, a Lipót-rend keresztjét nyerte; gr. *Haller* szintén fölmentetett az erdélyi kancellárságtól s hivatala megszűnik. Három kézirat gr. *Andrássy* Gyulának szolt, a miniszterium meg-

alakítása, a kancellária és helytartóság ügykezelésének átvétele végett.

—v— (*Krónlandok és centralizáció.*) Mig itthon azt hisszük, hogy független állami életünkhöz közelgünk, azalatt a centralisták nemcsak törekvéseinkre, de a bevégzett tényekre sem igen hederitenek. Egyik német lapban olvassuk ugyanis, hogy Lombardia és Velence elfoglaltatása miatt most a birodalmi közép címert átalakítják, melyen a sas jobb szárnya felső részén *Magyarország*, aztán néhány krónland címere után *Erdélyé*, s végre megint néhány örökös tartomány pajzsa után *Horvátorszáé* jön, mintha először is Erdélylyel maig sem történt volna meg az Unio s aztán mintha Magyarország Erdélylyel, Horváth-, Tótországgal és Dalmátiával nem képezne egy, a többi krónlanddal nem azonos egészet, t. i. Szent István koronája birodalmát. Denique a centralista szeg mindenütt kibuvik a zsákból!

* (*A salgó-tarjáni szénbányákban*) mint bécsi lapoknak távsürgönyöztek, e hó 13-án nagy égés volt, mely jelentékeny károkat okozott. Az is a bécsi lapok hire, hogy a losonci vaspálya igazgatója, Neiser, lemondott hivataláról, s hogy e sok viszontagsággal küzködött vasut megnyitását újra elhalaszták.

* (*Győri püspökhé*) Simor János helyett Zalka János esztergami kanonok neveztetett ki. Pesti körökben Ipolyi Arnold kanonok vagy Lipovniczky címzetes püspököt emlegették e méltóságra.

* (*Horváth Mihály képviselő lett*) a szakcsi választó kerületben Ürményi József helyébe, 398 szavazattal Döry József 248 és b. Jeszenszky Sándor 24 szavazata ellen.

* (*A nyomor Csallóközben*) is felütötte fejét. Különösen Duna-Szerdahely vidékéről hallani szomorú tudósításokat. A kenyér, melyet az inségek közt osztogatnak: reszelt burgundi répa, kórpa s kevés fekete lisztből van gyurva. De még ez is szűken van. Közkönyhakat is állítottak föl, de a segély mind kevés s a szükség folyvást egető.

—v— (*A lugosi kaszinó-egyletnek*) hozzánk nyomtatásban beküldött titkári jelentéséből örvendve látjuk, hogy ezen, a társas érintkezést és hasznos eszmecsérét elősegítő egylet másfélévi fennállása óta szép lendületet nyert. Tart összesen 24 lapot, köztük 10 magyart s könyvtára ma már 473 kötetből s 134 füzetből áll.

— (*Szászvárosból, Erdélyből írják nekünk,*) hogy magyarságunk szellemi ereje kifejlésén ott is mindenkép törekszik s ezt az egyesülés és nevelés útján iparkodik elérni. Az egyesülés ilyen helyeiül tekintjük a mulatságon kívül nemes célból is rendezett táncvigalmakat, milyent Szászvároson e hó 9-dikén az ottani magyar tanoda javára. A környékbelieknek is nagy részvéte mellett rendeztek. Az alapos és magyar nevelést illetőleg pedig dicsérettel említik Gidofalvy Karolina leánynevelő intézetét, mely nemcsak lelkesülő, de egyszersmind jótékony nőket igyekszik a hazának nevelni, a miért évenként — úgy az idén is — az intézetben rendezett bálakat mindig jótékony céllal

kapcsolja együvé. (A beküldött 2 ftot az inséges szenvedők részére szolgáltatunk át.) Szerk.

— (*Hibaigazítás.*) Mult számunkban *Tallán Ede* életirata egyik kifejezését valaki oda magyarázta, hogy e derék egyházi férfi 1848—49-ben mint *csapatvezér* is működött, holott ezt a „*csapat vezetője*“ cím alatt nem akarhattuk érteni. Tallán mint kormánybiztos, csapatot nem „vezérlett“, hanem „vezetett“, azaz expedált.

I r o d a l o m.

— (*„Promemoridk földmívelésünnek közgazdasági érdekében.*) Irta Hidegnéthy Antal. E figyelemre méltó röpirat a képviselőház közgazdasági bizottmánya érdeklődését teljes mértékben megérdemli.

Szerkesztői üzenetek.

— *Jobbágyira*: M. S-nak. A csillagászat történetének népszerű ismertetését örömmel fogadtuk. Ily modorban s ily előadással a legelvontabb tudományról is szerezhethet legalább általános fogalmat a nagy közönség.

— *Pesten*: Imrefinek. E név alatt egy régiebb író is dolgozik. A beküldött vers nagyon subjectív tartalmánál fogva nem egészen idevaló, de különben sem szeretjük, mert az eleje meg vége közt következetlenség van. Ez politikában néha hasznos lehet, de ott sem szép.

— *Cyprus-szigeten*: dr. O. J-nak. A küldeményt köszönjük, de nem lapunkba való. Közönségünket érdeklő leveleket s népszerű cikkeket örömeztetnénk.

— *Pozsonyba*: G. G-nak. Nagyon bágyadt ez is. A próza terén tán nagyobb eredményt jósolhatnánk.

— *Tasnádra*: E. Gy nek. Oly sok, még nem ösmert részlet van ezen közleményben, hogy lapunkban készséggel nyitunk számára tért.

— *N. Szalontán*: G. S-nak. Beválik.

— *Érsekújvárhoz*: Kapisztory és Jánosy uraknak. Köszönet a szives megemlékezésért. Buzgó törekvéseiknek áldásos süket kívánunk.

— *Pozsonyba*: V. S-nak. Kívánatának eleget teszünk. Leginkább apróságokat kérünk.

— *Kolozsvárt*: F. K-nak. Megkaptuk s köszönjük. A kérdéses ur kezében azon iratok még másolatban sem lehetnek; ő neki csak tudomása van róluk. Egyébiránt a szives figyelemzetést köszönjük.

— *Veszprémbe*: S. J-nak. Köszönettel vettük, de a nagyon helyi érdekű tudósítást egyebek kiszorították.

— *Pápára*: K. L-nak. A régebben beküldött elveszett, az újabb jönni fog; az ajánlott pedig már két év előtt jött.

— *Sárospatakra*: Maga a kompozíció gyöngé, mert az egész még csak nem is kikerekített életkép. A verselés könnyed, de ez nem elég.

— *Kassára*: T. J. Köszönjük a szives buzgalmat s óhaját teljesítjük. Az arckép még nem érkezett meg.

A kiadó-hivatal üzenetei.

— *Merenyére*: Tdö E. V-nak. Darabja 2 ft, s egyszer csomagolásért külön 30 kr.

— *N. Mányára*: Cz. D-nak. Sem az 1866. jan—juniusi, sem az 1866°/7 jul—jnniusi egész éves előfizetés alkalmával a képekre nem küldetett be a pénz.

— *Kenészre*: V. B. Méltóztassék a pénzről az ottani póstán tudakozódni, mely hozzánk összesen csak 3 ftot küldött be, miként azt a kezeink közt levő irat tanúsítja.

— *Debrecenbe*: a t. kaszinónak. A mult évi 1. és 5-dik számokkal most már nem szolgálhatunk.